Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

Туркистон

Туркистон бир, ватан бир

1993 йил 29 июнь • Сешанба • № 74 (14102) تركستان TURKİSTAN Нархи 10 сўм.

УТГАН ЙИЛНИНГ 16—23 июнь кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов расмий ташриф билан Жанубий Корея, Малайзия ва Индонезияда бўлган эди. Жанубий-Шарқий Осиё минтақасида жойлашган бу уч давлат, дунё мамлакатлари ўртасида ўз тараққиёт йўли ва обрў-эътибори билан алоҳида ўрин эгаллайди. Шу билан биргаликда мустақил Ўзбекистон Президентининг бир йўла уч давлатга ташрифи нафақат Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигида, балки жаҳонда ҳам катта сиёсий аҳамиятга молик воқеа бўлган эди.

Ана шу тарихий сафардан сўнг бир йил ўтди. Хўш, у Ўзбекистонга, халқимизга қандай самаралар берди? Бугунги ҳикоямиз ана шу ҳақда.

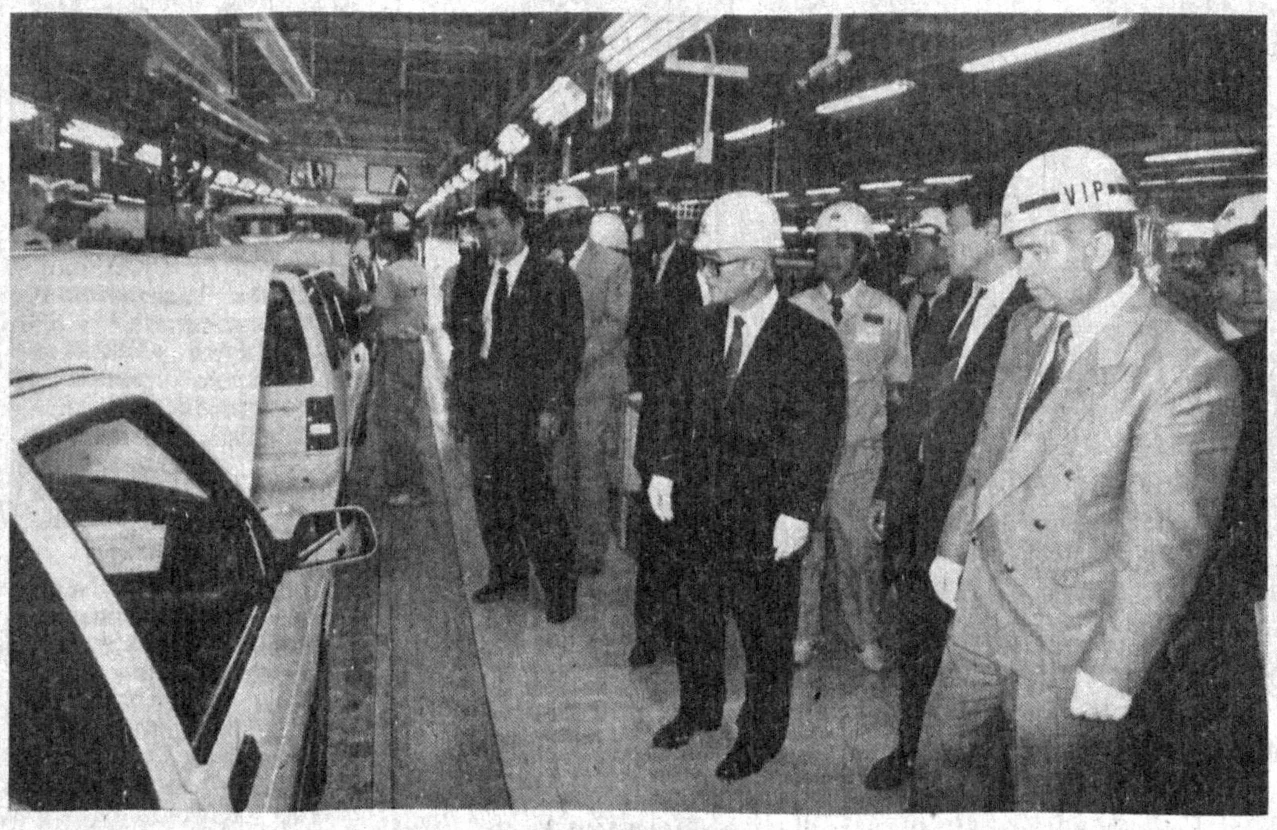

Тарихий сафар

Мамлакатимиз Президентининг бу сафарида қатнашиб, олиб борилган музокараларда, жуда кўп учрашув ва суҳбатларда иштирок этганмиз, икки томонлама шартномалар имзоланишида қатнашганмиз. Мустақилликка эришиб, эндигина дунёга танилаётган Ўзбекистон раҳбарининг ҳар бир давлатда тантанали кутиб олинишини кўриб кўнглимиз тоғдай кўтарилган, қалбимизда келажакка ишонч туйғулари янада жўш урган эди.

Биринчи ташриф Жанубий Кореядан бошланган эди. Тараққиёт бобида манаман деган давлатларни ҳам ортда қолдириб, дунёнинг энг илғор мамлакатлари қаторидан жой олган Жанубий Корея билан ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйиш биз учун ниҳоятда катта аҳамиятга эга эди. Ўз навбатида Жанубий Корея ҳам пахта, ипак, жун каби хом ашёга бой давлатимиз билан мустаҳкам алоқалар ўрнатишга умидвор эди. Делегациямиз ташриф буюрган манзилларда ҳар қадамда юзлаб байроқларимиз илиб қўйилганлиги Ўзбекистонга бўлган катта ҳурмат ва эътироф рамзи эди. Шу сабабли икки давлат раҳбарлари ўртасида олий даражадаги учрашувлар кутилмаганда самарали бўлди.

Президентимиз ва делегациямиз аъзолари қаерда бўлишмасин ҳамма жойда энг азиз меҳмон сифатида кутиб олинди. Кореянинг савдо-саноат палатаси ишбилармонлари ассоциацияси, кичик бизнес ва саноатчилар федерацияларининг раислари билан учрашувлар, экспорт-импорт банкининг Президенти билан суҳбат, дунёга машҳур «Самсунг», «ДЭУ», корпорацияларига ташриф кутилган самараларни берди.

Ўтган бир йил ичида Жанубий Корея билан Ўзбекистон ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик алоқалари жуда тез суръатлар билан ривожланиб борди, истиқболи эса порлоқ. Ташрифдан сўнг кўп ўтмай «ДЭУ» Президенти Ким У Жуннинг қайта Ўзбекистонга келиб, ҳамкорликка тезда бош қўшганлиги ана шу ташрифнинг нақадар аҳамиятли бўлганлигини амалда кўрсатди. Эндиликда Андижон вилоятидаги Асака шаҳрида «ДЭУ» корпорациясининг энг замонавий автомобилсозлик корхонаси бунёд этилмоқда. У шу йилнинг охирига бориб ўз маҳсулотини бера бошлайди.

Ҳозирги кунда пойтахтимизда ва аксарият вилоят марказларида қатнаётган хилма-хил автобуслар, микроавтобуслар ва турли маркадаги корейс машиналарини кўриб кўзингиз қувнайди. Корхоналарда, ўқув юртларида, илмий муассасаларда-ги кўплаб энг замонавий электрон-ҳисоблаш машиналарини айтмайсизми? Радио ва телевизорлар, видеомагнитофонлар, телефон ускуналари... Куни-кеча Бухорода Ўзбек — Жанубий Корея қўшма корхонаси — «Гольдстар» фирмаси илк маҳсулотларини чиқара бошлади. Буларнинг ҳаммаси ана шу Жанубий Кореянинг маҳсулотлари, энди бир йил бўлган делегациямиз ташрифининг дастлабки самаралари.

Мабодо ўзаро алоқалар ана шу тарзда давом этса, бир неча йилдан сўнг мамлакатимизнинг тараққиёти кўламини кўз олдингизга келтиришга қийналишингиз турган гап. Беихтиёр Президентимиз Ислом Каримовнинг ишонч билан айтган: «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» деган сўзлари тилингизга келади.

Давлат бошлиғининг иккинчи манзили — Малайзиядаги кечган кунлар ҳам унутилмас ва самарали бўлди. Халқининг аксарияти мусулмон бўлган бу подшолик ҳам сўнгги ўн, ўн беш йил ичида шундай тараққиёт йўлини босиб ўтдики, бу ютуқларга ҳатто энг буюк давлатлар эришмаган ва кўпчилик мамлакатлар тасаввур ҳам қилмаганди. Малайзиянинг тутган йўли, бозор иқтисодига ўтиш давридаги тажрибалари, ташқи иқтисодий алоқаларидаги ютуқлари, эркин иқтисодий минтақаларни барпо этишдаги ўзига хос услублари — бизга қўл келиши турган гап.

Президентимиз бу ўлкада ҳам жуда катта иззат-икром билан кутиб олинган эди. Шу ташрифдан сўнг икки давлат ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик алоқалари кенг йўлга қўйилди. Кейинчалик Малайзиянинг Бош вазири Маҳатхир бин Муҳаммад бошлиқ делегация ҳам Ўзбекистонга ташриф буюрди. Ундан олдин махсус самолётда бу мамлакатнинг етакчи вазирлари, сармоядорлари, ишбилармонлари, тажрибали иқтисодчилари Тошкентга келишган эди. Мамлакатимизнинг бир неча делегациялари ҳам Малайзияда бўлди. Ҳар икки мамлакатда кинофестиваллар ўтказилди.

Малайзия билан ўзаро дўстлик ва манфаатли ҳамкорлик алоқалари бир маромда изчил ривожланиб бормоқда. Шартномаларда кўзда тутилган ва келгусида амалга ошириладиган режаларнинг миқёси катта. Электроника, савдо-сотиқ, нефть қазиб олиш ва қайта ишлаш соҳасида кўп ишлар қилиниши кўзда тутилган.

Тарихий ташрифнинг учинчи мамлакати — Индонезиядаги учрашувлар ҳам эсда қоларли даражада бўлди.

Президентимиз Ислом Каримов билан Индонезия Президенти Сухарто жаноблари ўртасидаги музокараларни ҳам энг самарали ва мамлакатимиз учун жуда фойдали бўлган, деб ҳисоблайман.

Бу давлат билан Ўзбекистон ўртасидаги дўстлик алоқаларининг тарихи узоқ. Марҳум Президент Сукарно Ўзбекистонда бир неча бор бўлган, заминимиздаги ислом оламининг муқаддас қадамжоларини зиёрат қилган эди. Аммо, бу сафарги мулоқот унутилмас ва тарихан янгича руҳда кечди. Мустақил давлат сифатида Ўзбекистон Индонезия билан иқтисодий алоқалар ўрнатди. Биз етказиб бераётган пахта хом ашёси ҳисобига 100 миллион долларлик машҳур Индонезия чойи ва гурунчини олдик. Бу ташрифнинг самарасини ҳозирги кунда ҳам ҳис қилиб турибмиз. Хонадонларимизда хушбўй индонез чойидан ичиб, гурунчидан ош дамлаётирмиз.

Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти Ислом Каримовнинг бундан роппа-роса бир йил муқаддам Осиё — Тинч Уммони минтақасидаги уч давлат — Жанубий Корея Республикасига, Малайзия подшолигига ва Индонезия Республикасига ташрифи ҳам ана шундай баракали ҳамда халқимиз фаровонлигини ошириш йўлида хорижий мамлакатлар билан ўзаро иқтисодий алоқаларни йўлга қўйишдаги энг дадил қадамлардан бири бўлганди.

Бу тарихий ташриф мустақил давлатимизнинг истиқлол йўлидаги тараққиётида муҳим босқич бўлиб қолади. Унинг самарасини ва бебаҳо хизматини халқимиз, келажак авлодлар унутмайди.

Жаббор **РАЗЗОҚОВ**.

✦

СУРАТЛАРДА: Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов «ДЭУ» корпорацияси корхоналаридан бирида. Малайзиядаги «Порим» корхонасида пальма мевасидан энг сифатли ёғ олинади. Бу ердаги учрашувлар янада унутилмас бўлди. Ташриф кунлари Жакарта кўчаларида.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖУРНАЛИСТЛАРИГА, МАТБУОТ ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХОДИМЛАРИГА

Ҳурматли дўстлар!

Азиз ва муҳтарам сўз усталари!

Барчангизни 27 июнь — катта шодиёна, касб байрамингиз таъсис этилгани муносабати билан самимий муборакбод этаман.

Мустақил Ўзбекистон ҳаётида — миллий уйғонишда, халқнинг руҳини кўтаришда, порлоқ истиқбол сари бошланган юксак парвозда ушбу байрам, унинг аҳамияти муносиб ҳисса қўшажагига ишончим комил.

Бугун Ватанимизда юз бераётган тарихий воқеаларни буюк боболаримиз руҳи қўллаб турибди. Бетакрор истеъдод нурларини эзгулик йўлида сарф этмоқ, сўз ва иш қадрини баланд тутиб яшамоқ ижод аҳлининг муқаддас бурчидир.

Биз бугун кўп йиллар истибдод мафкураси исканжасида яшаб, халқимизнинг мўътабар қадриятларини, орзу-умидларини ардоқлаб, асраб, иймон ва эътиқод билан меҳнат қилган авлод ва аждодларимизни чексиз ҳурмат билан тилга оламиз.

Сўз — ҳам кучли, ҳам кескир бир қуролдирки, уни эҳтиёткорлик билан, оқилона ишлатмак зарур. Бу қуролни нияти пок, мақсади ҳалол, ватанимизни, эл-юртимизни севиб хизмат қилишга бел боғлаган инсонларга топшириш лозим.

Эндиликда мустақил давлатимиз, меҳнаткаш халқимиз олдида жуда кўламли ва муҳим вазифалар турибди. Дунё аҳли билан муносабатларимиз, иқтисодий-сиёсий, маданий-маърифий алоқаларимиз, ички сиёсатимиз, бозор иқтисодиёти муаммолари, одамларимизнинг руҳи — истиқлол мафкураси сиз, журналистларнинг эҳтиросли, холис сўзингизга мунтазир.

Қадрли дўстлар!

Сизларни қутлуғ айёмингиз билан яна бир бор чин юракдан табриклайман, барчангизга мустаҳкам сиҳат-саломатлик, узоқ умр ва қайноқ илҳом тилайман.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

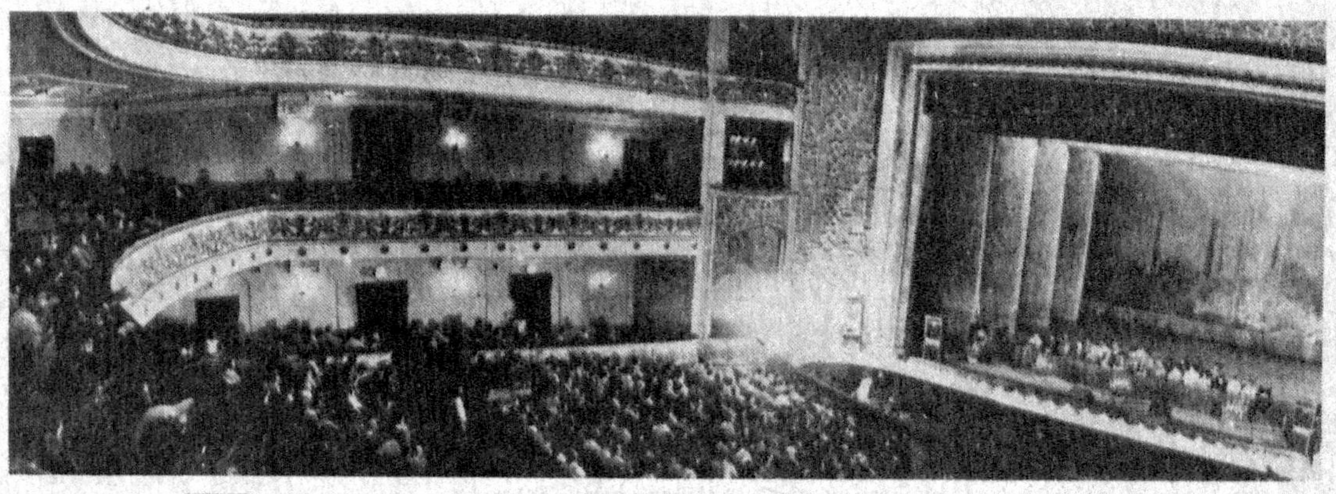

Байрам муборак!

Истиқлол қуёши порлаган ватанимизда ҳар йили 27 июнда яна бир миллий байрам — Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни нишонланадиган бўлди. Алишер Навоий номидаги Ўзбек Давлат академик катта театрида ўтказилган тантанали йиғилиш ана шу воқеага бағишланди.

Тошкент шаҳар ҳокими А. Фозилбеков йиғилишни очар экан, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов байрам муносабати билан матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимларига табрикнома йўллаганини маълум қилди. Табрикномани Республика Президентининг давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов ўқиб эшиттирди. Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев илк бор нишонланаётган Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни ҳақида маъруза қилди.

Бугунги кунда республикамизда ўнлаб газета ва журналлар нашр этилмоқда, турмушимизни телевидение ва радиосиз тасаввур этиб бўлмайди. Айни вақтда улар фаолиятида туб ўзгаришлар рўй бермоқда.

Президентимиз Ислом Каримов ижодкорлар, жумладан, журналистларга ҳам маънавий, ҳам моддий мадад бермоқда. Вазирлар Маҳкамасининг ижод аҳлига тўланадиган қалам ҳақини ошириш, фахрий унвонлари бўлган ижодкорларни рағбатлантириш ҳақидаги ҳужжатлари фикримизнинг ёрқин далилидир.

Республика Журналистлар уюшмасининг раиси Л. Кабиров, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов, «Шарқ нашриёт-матбаа концерни цех бошлиғи Ғ. Ҳакимов, республика телевидениеси режиссёри Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби М. Юнусов, «Правда Востока» газетасининг шарҳловчиси Т. Кулевас йиғилишда сўзга чиқиб, жумладан, мустақиллигимизнинг икки йиллиги арафасида матбуот, телевидение ва радио ходимлари олдида турган вазифаларга тўхталиб ўтдилар, истиқлол байрамини бу гал ҳам муносиб кутиб олажакларини, халқимизнинг қалбига етиб борадиган асарлар битиб, мазмунан теран, шаклан ранг-баранг эшиттиришлар, кўрсатувлар тайёрлаяжакларини айтдилар.

Анжуманда республикамиз бир гуруҳ ижодкорларига фахрий унвонлар берилгани тўғрисидаги гувоҳнома ва кўкракка тақиладиган нишонлар топширилди. Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари байрами санъат усталари ва ижодкор ёшлар концерти билан ниҳоясига етди.

(ЎзА).

МУСТАҚИЛЛИГИМИЗНИНГ ИККИ ЙИЛЛИГИГА ҲОЗИРЛИК

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси «Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги кунининг икки йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни байрам қилиш тўғрисида» қарор қабул қилди.

Қарорда Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги куни икки йиллигини 1993 йил 1 сентябрда байрам қилишга ўз вақтида тайёргарлик кўриш ва қайта тикланаётган миллий қадриятлар, анъаналар ва урф-одатларни кенг тарғиб қилиш, ёш авлодни ватанпарварлик ва миллий ифтихор руҳида тарбиялаш, шунингдек байрамни юксак ғоявий ва маданий-бадиий савияда ўтказишни таъминлаш мақсадида қатор вазифалар белгиланди. Республика вазирликлари ва идораларининг, фахрийлар ва ёшлар ташкилотларининг, ижодий уюшмалар ва жамғармаларнинг раҳбарлари маданият ва санъат арбоблари, олимлар ва республиканинг донгдор кишилари иштирокида республика мустақиллиги кунининг икки йиллиги байрамига бағишланган ижодий учрашувлар, илмий-амалий анжуманлар, санъат фестиваллари, халқ ижодий кўриклари ва бошқа тадбирлар уюштиришга алоҳида эътибор бериш кераклиги таъкидланди.

Шу сўнгги хабар

ЖУРНАЛИСТЛАР УЧУН ТРАНСПОРТ ТЕКИН

Наманган вилояти ҳокимининг махсус қарори билан вилоят журналистларига шу йил 1 июлдан бошлаб жамоат транспортида бепул юриш ҳуқуқи берилди. Фақат истиқомат жойида эмас, вилоят ҳудудида хизмат сафари юзасидан транспортда юриш ҳам текиндир.

Шу қарорга мувофиқ вилоятдаги икки асосий газета — «Наманган ҳақиқати» ва «Наманганская правда» вилоят ҳокимининг органига айланди. Бу газеталарнинг янги мақоми ҳозирги қийин даврда уларга катта молиявий мадад берилиши гаровидир.

САВДОГАРЛАР БЕЛЛАШУВИ

Фарғона ва Андижон техникуми талабалари ўртасида «Ўзбекбирлашув» таъсис этган совриг учун танлов бўлиб ўтди. Бозор иқтисодиёти шароитида савдо ишини ташкил этиш бўйича тузилган саволлар бўлажак савдогарларнинг билим доирасини белгилашда асосий мезон қилиб олинди. Муросасиз ўтган беллашувда Фарғона кооператив техникумининг «Истиқлол» жамоаси ғолиб деб топилди. Энди улар 1994 йилда ўтказиладиган танловда Самарқанд кооператив олий билимгоҳи жамоаси билан беллашадилар.

(Ўз мухбиримиз).

ЭКОСАН АМРИҚОДА

Ўзбекистон экология ва саломатлик жамғармаси (ЭКОСАН) жаҳон майдонига чиқди. Кўпгина мамлакатларда унинг ваколатхоналари очилмоқда. Яқинда АҚШнинг Аризона, Колорадо, Техас ва Мичиган штатларида, шунингдек, АҚШнинг энг асосий шаҳарлари — Вашингтон ва Нью-Йоркда ҳам ЭКОСАН ваколатхоналари очилди.

ЭКОСАН жамғармасининг президенти профессор Ю. Шодиметов билан республика давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари В. Конюховнинг Амриқога ташрифи натижаларидан бири ана шундай, Ўзбекистон вакиллари Марказий Осиё давлатлари экология ташкилотлари раҳбарлари гуруҳи таркибида эди. Улар АҚШнинг ЮСИА ахборот агентлиги таклифига биноан 20 майдан 20 июнга қадар Қўшма Штатларда бўлдилар.

МУАЛЛИМЛАРГА ДИПЛОМЛАР ТОПШИРИЛДИ

Утган жума оқшомида Ўзбекистон Республикасининг Москвадаги элчихонасида Москва Давлат педагогика университетини битириб чиққан ўзбекистонлик 66 ёш мутахассисга муаллимлик дипломларини топширишга бағишланган тантанали маросим бўлиб ўтди.

Ўзбекистоннинг Россиядаги фавқулодда ва мухтор элчиси Юсуф Абдуллаев маросимда сўзлаган нутқида мазкур олий мактаб 25 йилдан буён республикамиз учун рус тили ва адабиётидан дарс берувчи малакали мутахассислар тайёрлаб келганини таъкидлаб ўтди. Энди мустақил Ўзбекистон бу соҳадаги таълимни ўзи ривожлантиради, бинобарин ҳозирги битирувчилар Москва Давлат педагогика университети ўзбек гуруҳининг сўнгги талабаларидир.

Битирув кечасида педагогика университетининг бир гуруҳ устозларига Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигининг мукофотлари топширилди.

АКАДЕМИЯ БУЛИМИ ОЧИЛДИ

Самарқандда Ўзбекистон Фанлар Академиясининг бўлими очилди. Ўзбекистон Фанлар академиясининг президенти М. Салоҳиддинов академия раёсатининг шу ҳақдаги қарорига имзо чекди. У мазкур бўлим қошида Зарафшон минтақаси илмий муаммоларини атрофлича ўрганиш институти очилишини ҳам маълум қилди. Самарқанд меъморчилик-қурилиш институти кафедра мудири, Ўзбекистон Фанлар академияси мухбир аъзоси Т. Ширинқулов академия бўлими раиси этиб сайланди.

Самарқанд вилояти ҳокими П. Абдураҳмонов йиғилишда сўзга чиқиб, академиянинг Самарқанд бўлими илм-фанни ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшади, қадимий анъаналарни давом эттиради, деб умид билдирди.

(ЎзА).

ЯНГИ ДИЙДОРЛАШУВ

Ўзбекистон Республикаси Кўргазмалар Марказида 23—27 июнь кунлари қардош Туркия Республиқасининг 2-Саноат ва Тижорат намойиши бўлиб ўтди.

Ушбу кўргазма ўтган йили 5—9 декабрь кунлари ташкил этилган Туркияимпорт маҳсулотлари кўргазмасининг узвий давоми бўлиб, икки маслакдош ўлка саноатчилари ва ишбилармонлари ўртасидаги алоқаларнинг янада ривожланишини давом эттирди.

Туркия ва Ғарбий Оврупода-ги етакчи 45 корхона ва воситачилик идораларининг 11 минг турдан ортиқроқ маҳсулотлари жаҳон мезонлари даражасида тайёрланганлиги ҳамда юксалиш йўлига интилаётган Ўзбекистон халқ хўжалигининг талабларига жавоб бериши туфайли ҳар томонлама қизиқиш уйғотди. Кўргазмага ташриф буюрганлар «Туркия Қалкинма Банки», «Сименс», «Телеташ», «Туяп» каби нуфузли фирма ва идораларнинг замонавий маҳсулотлари билан танишган бўлсалар, ишбилармонларимиз фойдали битимлар имзоладилар.

Кўргазма ёпилиши арафасида туркиялик ишбилармон, «Туяп» фирмасининг вакили Муаммир Дилижага бизни қизиқтирган саволлар билан мурожаат қилгандик, у бу тадбирнинг ўтказилиши хусусида жумладан шундай деди:

— Қардош Ўзбекистонга биринчи бор келишим. Боболаримиз юртига жаҳон иқтисодиётининг етук намуналаридан олиб келганимдан ва Ўзбекистон ишбилармонлари билан ўзаро фикр алмашганимдан беҳад мамнунман. Кўргазма ўтказилишига оид тарғибот ишларининг яхши ташкил этилганига қарамай, ўзбек ишбилармонлари унга озчилик келишди. Бу ҳодиса бизни бир тарафдан жиндек хафа қилган бўлса, иккинчи бир жиҳатдан мустақил Ўзбекистон ва ўзбек ишбилармонларининг халқаро алоқалари даражаси ва талабчанликнинг ортганлиги мени қувонтирди. Шунга қарамай, мамлакатларимиз ишбилармонлари ўртасидаги алоқалар кундан-кунга ривожланиб ва мустаҳкамланиб боришига умид қиламиз, деб алоҳида таъкидлади.

Туркиялик саноатчилар ва тижоратчиларнинг Марказий Осиё мамлакатларидаги бардавом кўргазмалари бошқа ўлкаларда ҳам ўтказилади.

(Ўз мухбиримиз).

ИЖТИМОИЙ СИЁСАТ ВА ЁШЛАР МАНФААТИ

Ўзбекистон танлаган истиқболли истиқлол йўли халқимиз олдида улкан тарихий имкониятни яратди. Тарихан буюк ижтимоий-иқтисодий имкониятлар ҳудуди ҳисобланган, табиий-жуғрофий жиҳатдан ноёб заҳиралар макони бўлган, серғайрат ва меҳнатсевар халқ соҳиби саналган мамлакатимиз эркин тараққиёт йўлига чиқмоқда. Бу жараённинг ишончли эканлигининг дастлабки далили ўзбек халқининг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи рўёбга чиққанлигида, унинг ўзи ўлкадаги беқиёс бойликларга абадул-абад эга бўлиб қолганлигида яққол кўринаётир.

Истиқлол йўлидаги ривожланишимизнинг мазмун-моҳиятини мушоҳада қилар эканмиз, мустақилликни мустаҳкамлаш нақадар долзарб эканлигини аниқ ва равшан сезамиз. Бу тарихий вазифани уддалашлик тажрибакор кекса авлод анъаналарини давом эттиришга қодир оловқалб ёшлар зиммасига тушади.

Ўзбекистонда олиб борилаётган бугунги ижтимоий сиёсатнинг асосий белгиси давлатимизни очиқ жамият даражасига олиб чиқиш ҳаракатида яққол кўринмоқда. Бу ўринда фуқаролар, айниқса ёшларнинг ижтимоий-сиёсий фаолиятини бошқарув, уни умумхалқ манфаатлари билан мувофиқлаштира олиш вазифаси муҳим аҳамиятга молик.

Маълумки, «сиёсат» тушунчаси ижтимоий амалиётдаги муомалага юнонча «полис» яъни давлат деган сўздан кўчирилган. Сўнгги йилларда сиёсат муаммоси махсус адабиётларда муайян ижтимоий-сиёсий муҳокама ва мушоҳадага молик бўлиб бораётганлигининг боиси, бизнингча, сиёсат билан мафкура ўртасидаги ўзига хослик ҳамда уйғунлик меъёри бузилганлигига боғлиқдир. Мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётида ўтган ўн йилликлар давомида сиёсат ва мафкура бир деб тушунтирилган. Бунинг оқибатида сиёсат ўта мафкуравийлашган, мафкура ҳам ўз навбатида обдон сиёсийлаштирилган эди.

Илғор мамлакатларнинг тараққиёт тарихи ҳамда мустақиллик йўлидаги ривожланишимиз тажрибаси кўрсатишича фақат бошқариладиган, уюшган бозоргина ёшларнинг ижодий салоҳиятини, меҳнат қилиш имкониятларини ва ижтимоий фаоллигини очиб беради. Жамиятда узоқ ўн йиллар давомида шаклланган ва ёш авлоднинг сиёсий онгига ҳамда ижтимоий ахлоқига таъсир этиш кучи катта бўлган боқимандалик руҳиятига барҳам беради, танбалликни таг томири билан йўқ қилади. Уюшган бозор иқтисодиёти ва унга босқичма-босқич ўтиш сиёсати, айниқса, ёшларда ишбилармонлик, ташаббускорлик ва тадбиркорликни авж олдиради. Жамиятни бу тарздаги демократиялаштириш жараёнининг тақдири ёш авлоднинг бунёдкорлик қудратини очишга, унинг фаоллигини намоён қилишга ҳамда бу омилларни оқилона ва одилона идора қилишга боғлиқ.

Шахс ўзи яратган муайян моддий неъматлардан, мулкчилик моҳиятидан, қисқаси, меҳнати натижасидан тегишли тарзда манфаатдор бўлиши шарт. Боз устига, бундай манфаатдорлиги изчил тарзда кафолатлангандагина ёшлар ишонч ҳосил қилиб яшайди. Бундай мураккаб вазифани фақат давлат ва унинг кучли ижроия ҳокимиятигина амалга ошириши мумкин. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов яқинда бўлган вилоят ва шаҳар ҳокимлари, вазирликлар ва идоралар, концернлар ва уюшмалар, банклар, корхоналар ва ташкилотлар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш маҳкамалари, оммавий ахборот воситалари раҳбарлари йиғилишида сўзлаган нутқида таъкидлаганидек, «Иқтисодиётни бошқаришда, айниқса, янги бозор иқтисодиёти қурилаётганда, янги тузум барпо этилаётганда, давлат бошқарув тизимини қўлдан чиқармаслиги керак, ҳукумат, яъни давлат асосий ислоҳотчи бўлмоғи лозим».

Мустақиллигимизнинг қонуний асоси бўлган Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг махсус моддасида қатъиян қайд этилганидек: «Давлат халқ иродасини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади». Давлат суверенитетига доир бундай бошқарув моҳияти халқ ҳокимиятчилиги борасида янада қонуний мустаҳкамланиб, «халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир», деб ҳам таъкидланади.

Иқтисодий ислоҳотлар туфайли бугунги кун ижтимоий амалиётида ходимларнинг уддабуронлигини, эпчиллигини, фаоллигини, ишбилармонлигини, ташаббускорлигини тақозо этмоқда. Оқибатда тадбиркорлар қатлами шаклланиши учун шароит вужудга келди. Бу жараённинг фаол иштирокчиси ва туб ижтимоий базаси, маълумки, бу —ёшлар. Шарқ халқлари, хусусан Марказий Осиё халқлари турмуш тарзида тадбиркорлик тарихининг ижтимоий-иқтисодий илдизлари узоқ ўтмишга қадалади. Давлат арбоблари бўлган буюк бобокалонларимиз Амир Темур, Улуғбек, Бобур сиёсий фаолияти тажрибаларида, ижтимоий-сиёсий тафаккурнинг улкан намоёндалари бўлган Беруний, Машраб, Навоий фалсафий-сиёсий қарашларида муслимликнинг мутелик ҳолатига фуқароларнинг иқтисодий-ижтимоий фаоллиги қарши қўйилган.

Ўзбекистонда барча собиқ иттифоқдош республикаларда бўлгани сингари, тадбиркорлик хўжалик алоқаларининг анъанавий андозалари бузилаётган, меҳнат бозоридаги вазият кескинлашаётган, иқтисодий танглик, пулнинг ялпи қадрсизланганлиги таъсирида турмуш даражаси пасайиб бораётган бир вақтда шаклланмоқда. Халқаро тажрибадан маълумки, тадбиркорлик мустақил ва ташаббус билан иш юритувчи гуруҳлар фаолияти бўлиб, турли шакл ва усуллардаги аралашувларни, айниқса, маъмурий-буйруқбозликни ёқтирмайди. Унинг шаклланиб, ривожланиши учун эркинликлар мажмуи керак. Булар — мулкчилик шакллари, иқтисодий фаоллик йўналишлари, ишлаб топилган маблағдан фойдаланиш усуллари мундарижасидаги мустақиллик ва эркин ҳаракатдир. Шу боис тадбиркорлик одил ва қонун чиқарувчи давлат органлари томонидан ташкил қилиниб, бошқарув ва идорани тақозо қилади. Акс ҳолда тадбиркорлик фаолияти манфаатлари жамият ижтимоий-сиёсий манфатларига зид келиб қолиши мумкин.

Тадбиркорларнинг табиати жамиятдаги иқтисодий, ижтимоий, сиёсий барқарорликни тақозо қилади, айни пайтда унинг ўзи барқарорликни сақлаб қолишга ўз фаолиятининг фаоллиги билан ҳисса қўшади.

Жамиятимизда содир бўлаётган ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар таъсири туфайли табиий тарзда ва қонуний асосда мураккаб ва чигал, аммо ишончли вазият шаклланди. Кишилар турмуш тарзининг барча жабҳаларига сиёсатнинг кириб бориши, турмушимизнинг ўта сиёсийлашуви ана шу вазият белгиларидандир. Бундай ҳолат ижтимоий амалиётда фуқароларнинг барча қатламларини сиёсий жараёнга тортмоқда. Табиийки, бу жараён демократик меъёр ва қонунчилик мезони билан халқ манфаатини кўзлаган ҳолда идора ва бошқарувни тақозо қилади. Ислоҳий йўл билан, сохта сакрашларсиз, фуқароларга фожиали оқибатлар, ижтимоий тангликлар келтирмай, маданий ва маъмурий тараққиётни таъминлашда меҳнат аҳли манфаатини кўзловчи кучли қонуний давлат ҳокимияти асосий ислоҳотчи бўлмоғи керак.

Узоқ ўн йилликларни ўз ичига олган бизнинг «шўровий» тарихимиз жамиятни ижтимоий жиҳатдан йўналтиришни (социализация) маъмурий буйруқбозлик, ўта марказлаштириш, маҳкамалар манфаати устиворлигини жорий қилиш усулларида амалга оширди. Оқибатда, меҳнаткашлар манфаатлари иккинчи ўринга сурилди. Яратилган моддий ва маънавий неъматлар амалдаги ижтимоий тақсимот сиёсатига биноан давлат мутасаддилигига тушиб, сўнг тақсимланадиган бўлди. Ижтимоий амалиётда технократизм ишлаб чиқарувчининг истеъмолчи устидан ҳукмронлик қилиши оқибатида фуқаролар ўз меҳнати натижасидан манфаат кутмай қўйди, лоқайдлик, иқтисодий танбаллик, сиёсий лоқайдлик шаклланиб ва ривожланиб борди.

Мазкур мазмундаги ижтимоий тангликнинг изчиллик билан ривожланишига социалистик мафкура мазмунини ташкил қилган муҳим мавзу — «устиворликни ижтимоий мулкка бериш керакми ёки меҳнат аҳли манфаатининг ҳимояси юқори қўйилиши керакми?» — деган муаммовий масалага бўлган муносабат ҳам таъсир қилди. Маълумки, объектив ва субъектив омиллар тақозоси тариқасида ижтимоий-иқтисодий хатоликлар келтирган биринчи йўл — «ижтимоий мулк муҳим ва устивордир» — деган йўл танланилди. Бунинг оқибатида иқтисодий манфаат ва ижтимоий манфаатдорликнинг шаклланиш шароити, тараққиёт тарихи номақбул изга тушиб қолди.

Тараққиётимиз тарихидаги бундай тугун ва чигалликлар республикада демократик асосда олиб борилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг амалга ошишида ўз касрини урмоқда. Республика Президенти Ислом Каримов «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» рисоласида таъкидлаганидек «...сўнгги етмиш йил ичида давлатга қарамлик ва сиғиниш ҳолатида яшадик».

Халқаро миқёсда тан олинган Конституциямизнинг махсус моддасида таъкидланганидек: «Бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодиётининг негизини хилма-хил шакллардаги мулк ташкил этади. Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқи устунлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди».

Жамият тараққиёти мураккаб ва кўп қиррали жараёндир. Бу ривожланиш марказида эса манфаатлар туради. Шахс манфаати, меҳнат аҳли манфаатдорлиги ижтимоий тараққиётга таъсир қилувчи қудратли кучдир. Буни англамаслик, улар билан ҳисоблашмаслик ўнглаб бўлмас хатоликларга олиб келади.

Ижтимоий жиҳатдан йўналтирилган бозор иқтисодиёти шарт-шароитини яратишни ўз ички сиёсатининг негизи қилиб олган Ўзбекистонда яқин ўтмишимиздан қолган оғир асоратли ҳолатларни бартараф этишга алоҳида аҳамият берилмоқда. Республикада жамиятнинг ижтимоий-сиёсий ривожланишига шахс манфаати орқали эришиш бош мақсад қилиб олинди. «Ички сиёсатнинг негизи, — деб таъкидлайди Республика Президенти Ислом Каримов «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» рисоласида, — инсон манфаатларига қаратилган меҳнатни рағбатлантириш кучли механизмига эга бўлган ва аҳолининг ижтимоий ночор қатламларини давлат йўли билан ҳимоя қиладиган бозор иқтисодиётини қуришдан иборатдир».

Жамиятнинг иқтисодий соҳаси унинг бошқа жабҳаларига нисбатан устиворлик мавқеига эга бўлиб, ижтимоий тараққиётда белгиловчи аҳамиятга эгадир. Иқтисодиёт даставвал жамият аъзоларининг моддий эҳтиёжлари, уларнинг объектив манфаатлари тарзида ифодаланади. Иқтисодий манфаатлар заминида шахслар, ижтимоий гуруҳлар, синфлар, миллатларнинг кўпқиррали ва сермазмун манфаатлари ётади. Иқтисодий манфаатлар мазмун-мундарижаси, таркибий тизими ижтимоий ҳаётнинг серқирра соҳаларига боғлиқ ҳолда мураккаб кечади. Зеро, инсон иқтисодий муносабатларнинг етакчи омили бўлиши билан бирга, у ёки бу ижтимоий қатламларга, этник гуруҳларга, синфларга ҳам мансубдир. Манфаатларга таяниб, уларни тартибга солиб ҳамда идора қилиб инсон омили қудратига эришиш мумкин. Чунки ёшларнинг ижтимоий муносабатлардаги бунёдкорлик кучи, ижодий салоҳияти уларнинг кўпқиррали манфаатларини тўғри тушуниб, ҳисобга олиб, бошқариб ҳамда оқилона тарзда қондириб борилгандагина амалда рўёбга чиқади.

Баҳодир ИМИНОВ,
Андижон иқтисодиёт ва бошқарув институтининг ижтимоий-сиёсий жараёнларни бошқариш кафедраси мудири, фалсафа фанлари номзоди, доцент.

Кўз қўрқоқ, қўл ботир

Зангиота тумани йўл бошқармаси Ғалаба туманидаги «Огонёк» давлат хўжалигига 300 гектар ерни ўзлаштиришда ёрдам беради. Ана шу ерларга оби-ҳаёт Чирчиқ дарёсининг юқори оқимидан махсус темир-бетон қувур орқали келади. Йўлсозлар бу қувурни автомобиль йўли остига ётқизадилар.

— Техникавий имкониятларимиз етарли бўлгани сабабли шу ишни бошладик, — дейди Зангиота туман автомобиль йўллари бошқармасининг бошлиғи Д. Мирбобоев. — Тасарруфимизда автогрейдерлар, асфальт ётқизиш машиналари, бульдозерлар, экскаваторлар бор. Ўз туманимизда иш ҳажми камлиги, буюртма йўқлиги сабабли бу техникадан тўла фойдалана олмаяпмиз. Биз ҳар қандай ташкилот билан ҳамкорлик қилишга тайёрмиз.

Бозор муносабатларига ўтиш шароитида ризқ-рўз топиш осон бўлмаяпти. Зангиота йўлсозлари ишни ҳалол бажаришни виждон амри деб билмоқдалар. Юз кишидан ортиқ жамоада малакали мутахассислар, меҳнат фахрийлари кўп. А. Шестаков, У. Ёқубов, Т. Набихоновлар ана шундай кишилардир.

Бошқарма раҳбарияти учун юқори малакали жамоани сақлаб қолиш муҳимдир. Бунинг учун зарур шарт-шароит яратилмоқда. Ёрдамчи хўжалик йўлсозларга гўштни арзон нархда харид қилиш имконини бермоқда, бу йил йўлсозларга юзлаб килограмм асал сотилади. Бундан ташқари уларга зарур моддий ёрдам берилади.

Аммо бу ерда ҳар бир ходимни иш билан таъминлашни асосий масала деб биладилар. Аввалги қатъий режали хўжалик юритиш барбод бўлгандан сўнг одамларни иш билан таъминлаш осон эмас. Автомобиль йўлларини соз ҳолатда сақлаб туриш учун пул асосан тумандаги корхоналар, ташкилотлар, жамоа ва давлат хўжаликлари ажратмаларидан тушмоқда. «Иваново», «Туркистон» жамоа хўжаликлари, Тошкент гўшт комбинати, «Наврўз» автобазаси, бошқа автокорхоналар бошқармага яхши ёрдам бермоқда.

Лекин ажратилаётган маблағларнинг ҳаммаси ҳам автомобиль йўлларини соз ҳолатда сақлашга зўрға етади. Шунга қарамай, деярли 200 километрни ташкил этадиган туман йўллари яхши ҳолатда сақланмоқда. Жамоа раҳбариятнинг, касаба уюшмаси ташкилотининг маданини ҳис этиб яхши кайфият билан ишламоқда. Кўз қўрқоқ, қўл ботир, дейдилар.

СУРАТДА: туман автомобиль йўллари бошқармаси бошлиғи Д. Мирбобоев (ўртада) ишчилар билан.

П. НИШОНОВ, В. ДРАЧОВ,
ЎзА мухбирлари.

ТУЗАТИШ

Газетамизнинг 26 июнь — шанба сонида чоп этилган «Эл мулки — муқаддас» сарлавҳали суҳбатнинг 1-бет. учинчи устунидаги:

«— Аэропортдаги ходимларингизнинг таркиби ҳақида» деб бошланувчи сўз бошидан сўнг:

«сўзлаб берсангиз.

— Анваржон, охирги пайтда аэропортда қачон бўлгансиз?

— Адашмасам, икки ой бўлди-ёв.

— Тўғри, икки-уч ой олдин у ердаги ходимларимизнинг саксон фоизи ўзга миллат вакиллари эди. Ҳозир эса олтмиш фоизи маҳаллий миллат фарзандлари». деб ўқилсин

Давоми матн бўйича.

Шунингдек, бешинчи устунидаги:

«— Раҳматжон, биз бир вақт» деб бошланувчи жумла қуйидагича ўқилсин:

«— Раҳматжон, биз бир вақтлар ҳаммамиз бир буюк давлатга қараганмиз».

Давоми матн бўйича.

Мазкур хатога йўл қўйган нашриёт ва таҳририят ходимларига тегишли маъмурий жазолар берилди.

Луқма

ТЕЛЕВИЗОР КЎРМАЙДИГАН ҚИШЛОҚ

Юртимизда шундай жойлар ҳали ҳам бор экан. Ургут туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг Сойгус қишлоғида бунга гувоҳ бўлдик. Шаҳарнинг шундай биқинида жойлашган масканда телевидение кўрсатувларининг олиб берилмаслиги бизни ҳайратга солди.

— Қишлоғимизда икки ярим минг аҳоли яшайди, — дейди маҳалла қўмитаси раиси Бекбой Иброҳимов. — Бу ернинг ўзига хос табиати кишини мафтун этади. Чинакам оромгоҳни эслатувчи гўшада истиқомат қилаётганимиздан фахрланамиз. Лекин маданий-маиший шароит ҳозиргача йўқлиги ачинарли.

Маҳалла оқсоқолининг кайфиятини тушуниш қийин эмас. Чунки, бу ерликлар телевизор кўриш, радио эшитиш, телефонда сўзлашиш нималигини билмайди. Одамларга ҳаммом, клуб, чойхона жуда зарур бўлишига қарамай, яна ажабланарлиси шундаки, туман марказидан бор-йўғи 12 километр масофадаги бу қишлоққа ҳали автобус қатнови ҳам йўлга қўйилмаган.

Ҳ. ШУКУРОВ,
ЎзА мухбири.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● КАШМИРДАГИ вазият яна кескинлашди. Ўтган кеча-кундуз мобайнида террорчиларнинг ҳуружлари натижасида 13 киши ҳалок бўлди ва экстремистлар 8 кишини ўғирлаб кетди.

● ТОЖИКИСТОН Олий Судининг суд коллегияси Тожикистон Демократик партияси, «Ростохез» халқ ҳаракати ва «Лали Бадахшон» жамиятини тарқатиб юбориш тўғрисида қарор чиқарди.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● РОССИЯ Федерациясининг иш билан таъминлаш хизмати маҳкамаларида 1 июнгача бир миллион 69 минг 900 нафар ишламаётган фуқаро ҳисобда турар эди. 740,5 минг киши ишсиз мақомига эга бўлса, унинг 60,7 фоизи ишсизлик нафақасини олар эди. Россия давлат ҳисоб қўмитаси шу маълумотларни эълон қилди.

Рўйхатга олинган ишсизларнинг 60 фоизи аёллар, улардан ярмидан кўпроғининг 16 ёшга етмаган фарзандлари бор. Ҳар уч ишсизнинг бири 30 ёшга етмаган.

● ОЗАРБАЙЖОН миллат мажлиси республика президенти Абулфайз Элчибейни барча ваколатларидан маҳрум қилиб, бу ваколатларни Олий Кенгаш раиси Ҳайдар Алиевга топширди.

● КУБА Компартияси Марказий Қўмитаси Сиёсий Бюросининг қарорига биноан Миллий қўзғолон кунида бу йил анъанавий кўпминг кишилик митинг бўлмайди. «Гранма» газетасининг хабар қилишича, 26 июль куни Монкада казармасига қилинган ҳужумнинг 40 йиллиги шарафига бўладиган асосий тантаналар Сантьяго—Де Куба шаҳридаги театр биносида ўтказилади.

● МИСРДАГИ «Ал Хром» газетасининг ёзишича, Фаластин Миллий Кенгаши (қувғиндаги парламент)нинг бош котиби Муҳаммад Субайҳ Қуддус муаммоси уни ягона шаҳар сифатида сақлаб қолиш йўли билан ҳал қилиниши мумкинлигини айтди.

● МЕКСИКАНИНГ «Телевиса» телевизион корпорацияси янги «Валентина» деган телеқиссаларни кўрсата бошлади. Ундаги бош ролни Вероника Кастро ижро этмоқда. Вероникaнинг айтишича, унинг «иккинчи ёшлиги» кўп жиҳатдан «Бойлар ҳам йиғлайди» фильмининг МДҲ мамлакатларидаги зўр муваффақияти натижаси бўлди, шу сабабли телекомпания «Валентина»ни суратга олиш учун пулни аямади.

КЎҲНА КАРВОН ЙЎЛЛАРИДА...

...ИЛДИЗИ ибтидоий асрлардан озуқа олган «Буюк ипак йўли» Шарқу Ғарб ўртасидаги ҳаётий муҳим боғланиш — нажот йўли ҳисобланган. Инсониятнинг энг қадим маданий бешиклари — Шарқнинг йирик ҳоқонликлари узоқ даврлар давомида Ғарбдаги энди тараққиёт йўлига қадам қўяётган давлатларга неча юз турдаги маҳсулотларни етказиб бергани ҳам инкор қилинмайдиган ҳақиқатдир.

Туркистон ҳудудидаги мустақил хонликлар Хитой, Ҳиндистон ва Яқин Шарқ мамлакатлари билан бордикелдини шу кўҳна йўллар орқали амалга ошириб келишган. Фақат Ўрис ҳоқонлигининг ўтган асрнинг иккинчи ярмида мазкур давлатларни куч билан истило қилиши оқибатида бу йўллар таназзулга юз тутди. Негаки, Ўрусия ва Хива хонлиги ёки Бухоро амирлиги ўртасида тузилган бир ёқлама шартномаларда озодлигини йўқотган давлатларнинг ташқи сиёсати эндиликда Санкт-Петербургдаги истилочилар томонидан, уларнинг манфаатлари негизида юритилиши белгилаб қўйилди.

Тарихнинг яна бир лавҳасини эсламасдан ўтиб бўлмайди. 1916 йилги Хива исёнидан кейин, истибдодга қарши бош кўтарганларнинг сардори, миллий-озодлик ҳаракатининг таниқли вакили Қурбон Мамед сардор — Жунаидхон Ўрис жазо қўшинларидан чекиниб, Ватандан бош олиб кетишга мажбур бўлади. Исён тафсилоти ва йўлбошчининг тақдири ҳақида алоҳида рисола ёзган тарихчи Алексеенков ўз китобининг катта қисмини йўллар масаласига қаратади. Ўша даврда Хивадан Эрон ва Афғонистон ҳудудига учта йўл мавжуд бўлган. Ҳар учала йўл ҳам чексиз Қорақум саҳросидаги қадим қудуқлар бўйидан ўтиб, чегарага чиқарди. Бу йўлларнинг энг машҳури ва йириги Сарахсга қадар чўзилган бўлиб, унга Хивадан бир неча қудуқлар орқали етиб олинар, у нисбатан яқин ва хавфсизроқ саналарди.

Жунаидхоннинг қайтиб келиши эҳтимолини назарда тутган Туркистон генерал-губернаторлиги мазкур йўлни жуда қаттиқ назоратга олган ва узоқ масофага чўзилган давлат чегарасидаги аскарлар сонини бир неча баробарга кўпайтиради. Сарларданинг боши учун катта миқдорда мукофот ҳам эълон қилинган. Аммо чегара қанчалик эҳтиёткорлик билан қўриқланмасин, йўлларда сонсиз айғоқчилар санғишмасин, ёвмутлар сардори бир неча марта ўз юртига қайтиб келиб, тағин зулмга қарши бош кўтаришга муваффақ бўлаверади. Фақат сўнгги омонсиз жанглардан кейин «қизил инқилобчилар» Жунаидхонни мағлуб этадилар ва у тағин афғон тупроғига бош олиб кетишга мажбур бўлади. Ўттизинчи йиллардан кейин сардорнинг охирги илинжи бўлмиш Сарахс йўли ҳам бекилади. Гўёки мангуга...

Қадим Туркистондаги давлатларнинг мустақилликдан кейин Шарқ сари йўл очилишига биринчи даражали эътибор қаратганликлари ва унинг илк «дарича»си сифатида Сарахсни танлаганликлари бежиз эмаслиги ҳам шундан. Заминимиздаги энг кекса шаҳарлардан бириси Мари (Марв) ҳам худди шу қадим йўл бошида жойлашган.

Марказий Осиё давлат бошлиқлари Тежен-Сарахс-Машҳед темир йўлини қуриб, Эрон, Туркия ва Форс кўрфази давлатлари билан «борди-келди»ни йўлга қўйишга келишганликларидан сўнг мазкур ҳудудда темир йўл қурилиши бошлаб юборилди. Ўзаро шартномага кўра темир йўл қурилишининг маълум бир ишларини бизнинг давлатимиз қурувчилари амалга оширишлари керак. Шунинг учун ҳам темир йўл излари ўрнига тупроқ дамбалари кўтариш ва қурилишнинг маълум қисмига Хоразм давлат хўжаликлараро сув қурилиши трести бош пудратчи этиб белгиланди.

Хоразмлик қурувчилар ўтган йилнинг бошида бу ерга етиб келдилар. Улар Жужиқли темир йўл бандиргоҳи — Ашгабат — Москов — Тошкент — Тошҳовуз темир йўлининг бир бўлими яқинида ишга киришишди. Айни пайтда зарбдор иш жабҳасига Амударё сув ҳавзаси, «Хорезмводстрой» тресги бўлинмалари ҳам сафарбар қилинди. Қиш мавсуми ишлар осон кечмади. Яйдоқ саҳрода изғирин, бўрон пайтларида кўтарилган чанг-тўзон ишнинг силлиқ ва режадагидек кетишига қаттиқ тўсқинлик қилди. Аммо, халқаро йўл қурилиши муддатларини бир кунга ҳам кечиктириб бўлмасди. Шунинг натижасида дастлабки йигирма беш чақирим оралиқда белгиланган муддатда йўл кўтарилиб, излар ётқизилди ва синов поездлари юриб ўтди.

Ўзбек ва туркман қурувчилари ҳамкорликда бошлаган ишнинг рамзий нуқтаси бугунда «Парахат» деб юритилмоқда. «Тинчлик» номини олган бу манзилда айни кунда «Каршимелиострой» трести бунёдкорлари ўта замонавий кўринишдаги станция биносини тиклашмоқда.

Хоразмлик қурувчиларнинг сардори, трест бошқарувчиси Йўлдош Норматовнинг эътироф этишича, Тежен-Сарахс оралиғидаги 135 километрлик масофанинг ҳозиргача юз километрдан ошиқроғида тупроқ кўтариш ишлари бажарилган. Туркманистонлик қурувчилар эса шу масофанинг ўттиз беш чақиримига темир йўл ётқизишган. Қорақум каналига ва Ҳовузхон каналига кўприк қуриш ишлари ҳам биргаликда олиб борилаётир.

Хоразмдан бориб узоқ қумликлар орасида ишлаш осон эмас. Бир ёқда иш шароитининг оғирлиги, бир томони бола-чақадан айри тушиб юриш... Лекин, ишнинг навбатма-навбат усули жорий қилинганини айтиб ўтиш жоиз. Туркманлар эса озиқ-овқат билан, зарур қурилиш материаллари ва техникаларни узлуксиз ёнилғи билан таъминлаб турибдилар. Қурувчиларнинг маошлари ҳам анча юқори. Лекин, гап бунда ҳам эмас. Иқтисодий қийинчилик замонасида қумликлар бағрига одамларни мўмай пул ишлаб олиш орзуси келтирмаган. Уларнинг ҳар бири яхши биладики, мазкур «ҳаёт йўли» — темир йўл трассаси ўз вақтида ишга тушса, Марказий Осиё ҳамдўстлиги давлатларига тўкинлик-фаровонлик келиши мумкин. Чунки, қизил ҳоқонлик давридан мерос — алоқа йўлларининг фақат бир томонлама бўлиб қолгани бозор шароитларида дунёга чиқишда тўсқинлик қилмоқда.

Агар Сарахс орқали ўтадиган бу темир йўл ўз муддатида ишга тушса, унда дунёга чиқишга кенг имкон яралади. Чунки, Эрон орқали Форс кўрфазига йўл очилади. У ёғи денгиз. Денгиз орқали эса истанг Оврупога, истанг Амриқога, истанг Ёпонияга боринг. Жуда катта табиий ресурслари ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларига эга Марказий Осиё давлатлари бошлиқларининг бу йўлга алоҳида аҳамият бераётгани ҳам шундан.

Марказий Осиё ҳамдўстлиги давлатларининг жаҳон бозорига олиб чиқувчи дарвозаси—Сарахс чегара чизиғига озгина қолди. Ҳозирда хоразмлик қурувчилар айнан шу туман ҳудудида ишлашмоқда. Об-ҳавонинг нисбатан яхши келаётганидан фойдаланиб, белгиланган маррага ўз муддатида етиб олиш асосий мақсад.

ЭГАМЕНЛИ давлатимизнинг жаҳон ҳамдўстлигига олиб чиқадиган учта дарвозанинг бириси — Тежен-Сарахс-Мешхед темир йўли 1995 йили ишга тушиши режалаштирилган.

Бугунги тинчлик, барқарор сиёсат эса назариянинг амалиётга айланиши мутлақ ҳақиқатлигидан дарак бермоқда...

Исо АЛИ,
ТошДД толиби.

ТАРИХИМИЗ КЎЗГУСИ

Пойтахтимиздаги В. И. Ленин музейи ўрнида республика Фанлар академияси ҳузурида Ўзбекистон тарихи музейини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинганига бир йил бўлди. Ана шу вақт мобайнида бу ерда қандай ишлар амалга оширилди! Музей директорининг ўринбосари, тарих фанлари доктори Ғуломқодир РАШИДОВ билан шу хусусда суҳбатлашдик.

— Янги музей ишини йўлга қўйиш юзасидан ташкилий масалалар асосан ҳал этилиб, унинг тузилмалари ва ходимлар таркиби аниқланди, — деди у. — Мутахассисларни танлашда алоҳида эътибор берилди, кўпгина илмий ходимлар шартнома асосида ишга қабул қилинди. Кўриб турганингиздек, музей залларини безаш ишлари давом этяпти. Комсомол, Дўстлик, Антиқа буюмлар музейларида тўпланган ашёлар ҳам бизга берилди. Натижада экспонатларимиз 500 мингтага етди. Булар Ўзбекистон халқлари тарихи, этнография, нумизматика, археологияга оид бебаҳо буюмлардир. Ана шулар асосида Ўзбекистон халқлари тарихини акс эттирувчи кўргазма ташкил этиляпти.

Жамоамиз шонли саналарга бағишланган кўргазмалар очиш ишларини ҳам амалга оширмоқда. Ўзбекистон Фанлар академиясининг 50 йиллиги, шунингдек, атоқли олим Иброҳим Мўминов таваллудининг 85 йиллигига бағишланган кўргазмалар тайёрланмоқда.

Ҳозирги иқтисодий қийинчилик шароитида музей ишини яхшилаш учун даромад манбаига эга бўлишимиз зарур, албатта. Шу мақсадда тасвирий санъат, дурадгорлик, таъмирчилик, безакчилик, турли совға-салом буюмлари тайёрланадиган устахоналар очмоқчимиз.

ЎзА мухбири.

Сувратва сийрат

ЎХШАШЛИК

Иштихонда менинг доимо қўллари мой, қошу киприклари чангга ботиб, иш деса ўзини томдан ташлайдиган бир дўстим бор. У билан қарийб 30 йил бурун икки йил бирга ўқиб, ўн биринчи синфни тугатганмиз. Унинг бирдан-бир орзуси муаллим бўлмоқчийди. 1965 йили Низомий номидаги Тошкент муаллимлар тайёрлаш олийгоҳига ҳужжатларини топшириб, нарвоннинг биринчи зинасиданоқ «қулаб» кетгани, менинг эса дорилфунуннинг «конкурс» деган «ғалвири»дан ўтолмаганим куни кечагидай эсимда. Эсдан чиқиб ҳам бўпти!

Ўшанда бир-биримизни жуда кўп овутганмиз. Биримиз биримизга тасалли бераверибь, куздаёқ кутилмаганда аскарлик либосини эгнимизга олганмиз. Энди тасалли-таскинлар оҳанги мактубларга кўчган эди.

Мана, орадан қанча сувлар оқиб ўтди. У ўқишнинг бошқа отини атамади. Аскарликдан қайтдию, ўқувчиликдан қадрдон далаларига шўнғиб кетди. Шу-шу дўстим ҳозир ҳам далани тарк этмайди.

Дарвоқе, уни сизга таништириб қўяй: исми — Ўроқбой, фамилияси — Қаҳрамонов. Ўзиям ўроқдай зарра қийшиқ бўлмаса-да, ўроқдай заҳматкаш. Ишламаса — занглаб қоладигандай, бир зум тиним нима билмайди.

Яқинда Ўроқбойдан бир кўнгил сўраб қўяй, деб унинг ҳузурига ошиқдим. Атайлаб атрофга қоронғулик тушганда хонадонига кириб бордим. Келин Турдигул ва фарзандлари тасодиф ташрифимдан қувона-қувона кутиб олишди.

— Тошкентдан дадамнинг ўртоғи келди! Ура!! — Дўстимнинг кенжатой ўғли Жасуржон шундай дея истиқболимга чопди. «Меҳр икки кўзда», деганлари шу бўлса керак деб, бу ҳикматнинг кучига яна бир бор иймон келтирдим. Уйдагилар билан ҳол-аҳвол сўрашгач, Ўроқбойни бетоқат йўқладим.

— Ишдан ҳозиргина келиб, қўшниникига тўйга чиқиб кетди, — деди Турдигул. — Хайрият, бугун бироз барвақтроқ қайтди. Йўқса, тўйларда ҳам қатнашиш қаёқда?! Ўзингиз биласиз, ўртоғингиз иш деса...

Орадан кўп ўтмади. Дўстим алпдек қоматини лорсиллатиб, эшикдан кириб келди. Қалам тутишдан бошқасига ярамайдиган нозик қўлларим унинг рапидадай кенг, чайир кафтлари орасида қолди.

— Моҳидил ҳозир бориб айтди. Оғзимдаги бир ошам ошимни ҳам чала ютиб, уйга чопдим. Зап келибсиз-да, дўстим!

Тўғриси, у билан ўшанда унча суҳбатлаша олмадим. Узримни айтдим. Бунинг устига, қариндошиникида тўй, бормаса бўлмаслигини баҳона қилдим. Унинг ниҳоллардай дуркун 6 нафар фарзандига ҳам бу сафар албатта қолиб меҳмон бўлишимни тушунтирдим. Нигора, Гулсара, Моҳидил, Рауф, Ғулом ва Жасуржон мени тушунишди.

...Азиз Йўлдошев номли жамоа хўжалиги ҳудудида 7 та қишлоқ, 8 та бригада мавжуд. Ўроқбой бу қишлоқларни ҳар куни камида 2-3 марта айланиб чиқади. Унинг иши шундай. Машинасида тракторларга ёнилғи-мой ташийди. Бундан ташқари 130 та нососга ҳам шу тариқа хизмат кўрсатади. 6 йилдирки, иши шу тахлит. 15 йилдан кўпроқ вақт муттасил хўжаликнинг «ГАЗ-51» юк автомашинасини ҳайдади. Бу орада жигари Акабой акадан (у киши ҳам 35 йилдан бери механизатор) оқ фотиҳа олиб, ўзига яраша ҳовли қуриб олди, ўғилларига тўй қилиб, элга ош берди. Ота-онасидан эрта ажраб, заҳматнинг нонини кўп тотган эмасми — нолиш нима билмайди. Аллоҳга ҳам фақат ичида шукроналар айтади. У Яратганига ва элига шундай фарзанд!

Бугун далалардаги ҳаёт қайнайди. Пахтакорлар ғўзаларни меҳр билан парваришлаб, ҳосилга-ҳосил қўшишмоқда. Хўжаликнинг Саъдулла Раҳмонов, Файзулла Мирзаев, Сайдан Умиров ва бошқалар саркорлик қилаётган бригада далаларида шоналар гулга, гуллар кўсакка айланмоқда. Тракторлар гулдурос солиб, пайкаллар сукунатини бузмоқда. Тўрақўл Азимов бошчилик қилаётган чорва фермасида ҳам техникалар қизғин иш устида. Ўроқбой дўстим эса кунни-кун, тунни-тун демай ҳамма ерда ҳозиру нозир. Таъбир жоиз бўлса, тракторларга қондай зарур ёнилғи-мой элтаяпти. У, ана, дала йўлида рулга қадоқ қўлларини тираганча бироз мизғияпти. Ҳали узоқ-узоқ йўл босади...

Ҳа, айтганча, дўстимнинг бисотидаги яккаю ягона бир суратини болаларидан сўраб олиб, Тошкентга қайтган эдим. Буни Ўроқбойнинг ўзи билмайди. Ўша суратни мусаввир акахонларимиздан бирига бериб, қайтадан чиздирдим. Дўстим ажабтовур, зиёли сифат инсон бўлиб дунёга келди.

Мендан ўтган бўлса, узр. Мана энди сувратинг ҳам сийратингизга ўхшабди, дўстим!!

Абдулла ТУРДИЕВ.

М. ЖЎРАЕВ чизган расм.

Шу куннинг ташвишлари

ШУНЧАКИ ЗАЙНАБ

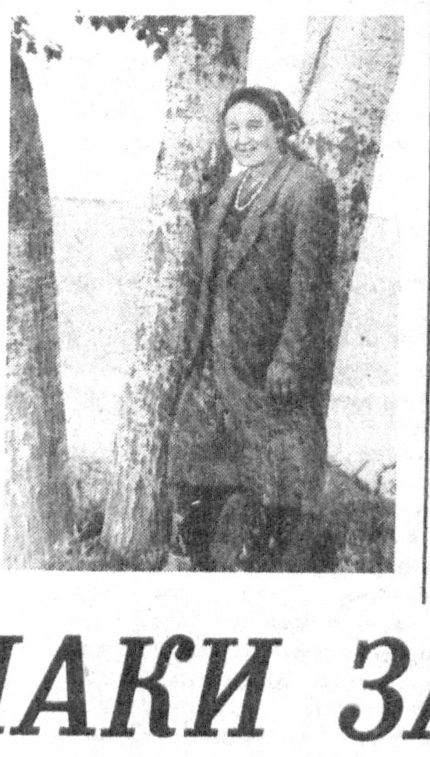

Сизни-ку, билмадим, аммо мен ўттизинчи йилларда зайнаблару, омонлар шундай бахтиёр яшашганига мутлақо ишонмайман. Китобда ўқиганим бошқа-ю, отамнинг тирик хотиралари бошқа. Уларни бир-бирига тупуклаб ҳам ёпиштириб бўлмайди. Бойларини оттирган, ёт элларга бадарға қилган йўқсилларнинг қозони ёвғондан бўшамаган. Ҳатто «ўтмишимизнинг кир ва қора кунлари»да оталари кўрмаган — кунжара еб жон асраш ҳам шу бечораларнинг чекига тушди...

Мазкур кичик лавҳамиз қаҳрамони Зайнаб исмлик бўлгани сабаб бир оз муддат хаёлингизни чалғитиб, кечаги кунга ўтлаб кетгандик.

Майли, энди «ўтмишни пахтавон ўқлар билан нишон қилишдан» чекиниб, бугунги кунимизга қайтамиз. Дала бошидаги уч туп азим теракларга суяниб, ўйчангина турган аёлнинг тутқич бермас хаёлларини илғашга чоғланамиз.

Ушбу суратга боқиб шу сатрдан бошқа ҳеч вақо ёдимга келмай қолди.

Негаки, у ўз «Омон»и — Йўлдош ака билан умрини боғлабдики, шу далада умри ўтмоқда. Шунгаям йигирма бир йил бўлибди. Саккиз фарзандининг ҳаммаси шу далада туғилган. Дала боласи. Бугун иккови улғайиб, суяги қотиб, ёнида — далада меҳнат қилмоқда.

Негаки, умр — оқар сув экан. Бу узун ва қисқа умрнинг энг ширин ва энг аччиқ хотиралари ҳам дала билан, пахта билан боғлиқ. Эрта саҳардан шом қоронғусигача иш. Сира охири кўринмайди. Экади, парваришлайди, йиғиб олади, қайта экишга ҳозирлайди. Яна экади...

Негаки, шунча йил эр-хотин — «қўш ҳўкиз» бўлиб ишлаб юришибди. Эл қатори. Тирикчиликлари ўтиб турибди. Қорин тўқ, болалар улғаймоқда, устида бошпана бор. Бирини уйлантирар, бирини узатар. Қишлоқ одамига ортиқча нима керак? Бахт деганимизнинг энг ибтидо кўриниши шу манзилда шу ҳолатда қўним топгандир...

Негаки, олти йил муқаддам колхозчилар уни етакчиликка маъқул кўришди.

Аёл боши билан жамоага оқсоқол бўлди. Кичик бўлса-да, раҳбар. Бригадир номи бор. Ўн олти хонадон унинг қарамоғида. Шуларнинг бор дунёси — экин майдонларини ҳатлаб берадиган ўзи. Элга иш буюрадиган ўзи. Тўйида бош бўладиган ўзи. Қора кунида биринчи кўнгил сўрайдиган ҳам ўзи...

Шу уч туп терак мисли — юртнинг бир чети. Давлат чегараси. У ёғи ҳам дала, бу ёғи ҳам. У ёғи ҳам пахта, бу ёғи ҳам. У чекда ҳам иш, бу чекда ҳам.

Ўтган йили бу элнинг деҳқонига табиат ҳасислик қилди. Ҳосил тақдири ечиладиган пайтда инжиқлиги тутиб берди. Кейин баҳорнинг йўқотилган бир кунини кузнинг ўн куни ҳам ўрнига қўяолмайди. Режа аро йўлда қолади. Мустақилликнинг илк хирмонида режаси ушалмаганидан кўнгли чўкади. Қозонини умумбошпанадан олиб чиққан халққа йўқотилган уч фоиз ҳосил ҳам сезиларли ҳол. Олдинлар эди — режа чала қолса Москвадагилар бир йил чидашар, деб қўярдик. Бир-биримизга шивирлашиб. Ҳузурини бошқалар кўрадиган матоҳнинг қадри ўзидек уч пул эди. Шунинг учун ҳам уни йиғиб олиш пайти — бутун республика мисли фронтга айланар, қайлардадир қутволлик соатлари белгиланиб, йўлларга олатаёқлар ўрнатиларди...

Энди ишласак ўзимизга. Дастурхонимизга. Бир кило пахтанг қад ростлаётган давлат биносининг бир буржига бир ғишт бўлса-да, ҳарна.

Ана шу ҳақиқатни Зайнаб ва унинг тиргаклари бўлмиш зайнаблар яхши биладилар. 37 гектарда пахта, 5 гектарда дон, 2 гектарда полиз маҳсулотлари етиштираётган, яна ўн икки гектарда беда ўроғини бошлаб юборган жамоа бир қараганда кичикдек. Катта рақамлар соясида қолиб кетгудек.

Аммо, шу кичик жамоа — улкан давлатнинг бир бўғини, бир ҳужайраси янглиғ. Асовликка даъвогар дарёнинг қувват оладиган энг кичик ирмоқларидан бириси.

Охунбобоев номли жамоа хўжалиги Амударё ноҳиясининг энг йирик хўжалиги. Юки салмоқли. Етти минг нафар аҳолининг тирикчилиги икки минг гектар майдонга қараган. Ўтган йилги ўзибўларчиликдан сўнг хўжаликда раҳбарлар алмашинди. Мухтор Назарбоев раисликка сайланди. Туркманистон давлати, Хоразм вилояти билан чегарадош хўжаликда қозоқ йигити етакчилик қилаётгани қонуний асосларга эга. Бу ерда яшаётган аҳолининг миллий қатлами, уруғини аниқ биладиган одам йўқ. Умуман миллатнинг айрича ифодаси кўринмайди.

Хўжаликда ишларнинг яхши бошланганидан хабар топиб келганимизни айтганимизда раис бизга айнан Зайнаб опанинг жамоасини таклиф қилганини аввалида тушунмагандик. Кичик жамоа экан, мамлакат матбуотида дастурхон қилишга арзирмикан, деган фикр кечган.

Аслида, дала ишининг бошида, энг қайноқ жабҳаларида истаймизми-йўқми Зайнабхондек опахонлар, сингилжонлар тургани бор гап. Улар кечагина чигит экмак билан андармон эдилар. Бугун қаторлашган ғўза ниҳоллари теварагида парвоналар. Ниҳоллар тўла қатор бўлиб, кўзларни қувонтираётган кезда табиат яна тағин қалтис «ҳазил» қилди — 9 майдан 10 майга ўтар кечаси ҳаво совуб, саҳаркез қиров тушди. Нисбатан нимжон ниҳолларнинг бир қисми — ўттиз фоизга яқини нобуд бўлди. Энди омон қолганларини парваришлаш белгиланган режага лойиқ ҳосил тўплаш керак. Шарт! Шунда пахтакорнинг бири икки бўлади. Рўзғорини бутлайди. Қўлга илингудек ҳақ олади.

Кичик жамоанинг ташвишлари каттагина. Механизатор Қодирбой Жуматов ҳафта ичида дастлабки ишловни тугаллади. Нафас ростламай туриб, иккинчи ишловга киришди. Бригаданинг чигитини экадиган ҳам, барча ишловини берадиган ҳам, кузда пахтасини машинада териб топширадиган ҳам шу киши.

Сайёра Тангберганова, Дилфуза Ҳоллиева, Саида Тангберганова каби сингилжонлар зиммасида эса ҳали техника-ю, ускуна бажара олмайдиган барча юмушлар. Бу юмушларнинг бири оғир, бириси енгил. Нима қилишсин, ўрганишган. Чидашади.

Уч ой ёз — вақтнинг бир тутами. Деҳқоннинг бор орзу-умиди нишон ёзадиган палла. Юзлар қораяди, қўллар қаварадди, беллар букилади. Бу пахтанинг ўзи бўлмайди. Чаноқларда кўз олиб, ёрду сочадиган момиқ йил-ўн икки ой умид билан термулган деҳқоннинг кўз нурлари аслида...

Ишқилиб, пахтакорнинг баҳорини, ёзини, кузини берсин!

...Тераклар соясида хаёлга чўмиб турган Зайнаб опанинг фикр-кечинмаларини тўғри топдикми? Балли. Ҳарқалай «Мазза!» деб ўзимизни алдаганимизча йўқ. Унга нимадир деб таскин бергимиз келди, ишига муваффақият, жамоасига омонлик тиламоқчи эдик.

Қарасакки, ўрни эмас. Ҳозир зайнабхонларга «Ҳорманг»дан бошқаси бекор. Ўттизинчи йиллардаги салафимиздек қасидалар ўқимоқ эса бачканалик...

Омон бўлсак, кеч кузда улкан хирмон қошида қолган сўзларимизни айтармиз. Шу кунга ҳаммамизни етказсин.

Рўзимбой ҲАСАН.
Саъдулло БОБО сурати.

Ҳамқишлоқлар

«Тушингизга тулпорлар кирсин...»

Ишдан қайтаётиб шундоққина Олой бозори атрофида ҳамкасб дўстимни учратиб қолдим. Тўрт-беш яшар ўғли билан улов кутиб туришибди.

— Йўл бўлсин, ота-болалар, — деб сўрадим салом-аликдан кейин.

— Циркка кетаяпмиз! — деди болакай отасидан олдин.

— Оббо сен-ей, шунақа дегин! Мазза қилиб велосипед минадиган айиқполвонларни томоша қилар экансан-да, бугун!

— Э, йўқ. Айиқполвонларни ёмон кўраман. Бизчи, амакижон, отларни томоша қиламиз. Зўр отлар. Тириги!..

«Во дариғ!» дейман беихтиёр. Болаларимизни дунёдан шунчалик узоқлаштириб юбордикмикан-а! Инсонга энг вафодор, рўзғорнинг ярашиғи бўлган жониворлардан-а!

Болакай беғубор. Отаси ҳадя қилган севинч билан овора. Ҳаммасига биз айбдормиз. «Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ» деган нақлни ҳам ўзимиз ўйлаб топганмиз. Унга ЎЗИМИЗ амал қилмаймиз...

Ёқилғининг танқислиги туфайли айни кунларда хўжалик ва ташкилотлардаги кўплаб транспорт воситалари тўхтаб ётибди. Айрим жойлардаги дала ишлари, боғ ва узумзорлардаги майда-чуйда ишларни отлар билан бажариш одамларга ҳам, хўжаликларга ҳам катта наф бераяпти. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра, боғда атиги бир мавсум ишлайдиган техникани «ушлаб» туриш учун икки юзу олтмиш минг сўм маблағ талаб қилинар экан. Агар ўша юмушни от ёрдамида амаллайдиган бўлсак, бор-йўғи ўн бир минг сўм пул сарфлашимиз керак бўлади, дейишяпти улар.

Чумчуқ сўйса ҳам, қассоб сўйсин. Бу мавзу атрофида, эҳтимол, иқтисодчиларимиз, олимларимиз, деҳқончилик усталари баҳс олиб боришар. Биз эса темир панжаралар ортидаги тулпорларга қўлларини чўзганча, унинг ягринларини силашга интилаётган болалар ҳақида ўйлаймиз...

— Рўзғордан беш-олти сўм орттириб, биророта машина опқўйсаммикан деб юрувдим. Қаёқда йиғиб-терганим машина тугул унинг ғилдирагига ҳам етмас экан. Бор-а, дедиму битта от сотволдим. Ўғлимнинг севинганини айтмайсизми! Нега олдинроқ от олиб бермаган эканман-а, дейман ўзимча...

Умрининг ярмидан ортиғини рулга бағишлаган ҳайдовчи танишимизнинг хулосалари бу. Ишқилиб, болаларимизнинг, отларга бўлган қизиқишлари сўниб қолмасин-да. Қолаверса, унинг бир томони бизга, катталарга боғлиқ.

ТУШИНГИЗГА ТУЛПОРЛАР КИРСИН, ҲАМЮРТЛАР!..

Рустам БОЙ МУҲАММАД
М. САНГИНОВ суратлавҳаси.

Янги китоблар

Қишлоқ ва қишлоқликлар

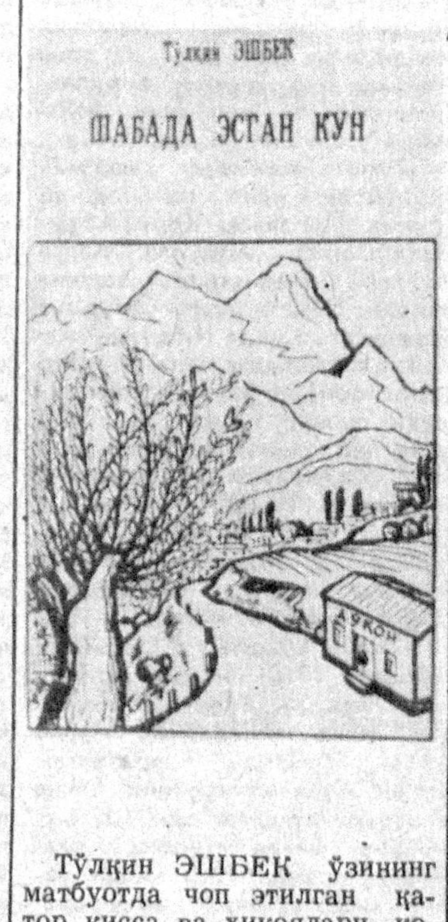

Тўлқин ЭШБЕК ўзининг матбуотда чоп этилган қатор қисса ва ҳикоялари, қолаверса, «Жигарбандлар» китоби орқали ўзбек китобхонларига яхши таниш. Унинг асарларини ўқиганлар яхши билишади. Тўлқин Эшбекнинг дарди қишлоқ. Ёзадиган мавзуси ҳам шу. Шу сабаб бўлса керак, у ёзган ҳар бир сатрдан қишлоқнинг, қишлоқликларнинг нафаси келиб туради. Яқинда ёш адибнинг яна бир китоби, «Шабада эсган кун» нашрдан чиқди. Икки калима шу ҳақда.

Бизнинг қолипга солинган адабиёт билан танглайи кўтарилган ижодкорларимиз, кейинги даврда бошларидан эсанкирашга ўхшаш бир ҳолатни ўтказдилар. Бу ҳолатни узоқ вақт қоронғуда ётган одамни бирданига ёруғликка чиқиб қолишига ўхшатиш мумкин. Бундай одам ёруғликка тик қарай олмай қийналади. Бизнинг адабиётимизда ҳам шунга ўхшаш ҳол юз бердики, унга энди-энди барҳам берилмоқда.

Биз бадиий асарларимизнинг қаҳрамонлари, албатта, коммунист бўлиши ва у ҳаётимиздаги иллатларга қарши дадил курашишига ўрганиб қолганмиз. Қора бўёқ эса, асосан савдо ходимларига қаратиларди. Тўлқин Эшбек ана шу биз кўникиб қолган «саҳна»ни инкор этади. Унинг «Шабада эсган кун» асарида савдо ходими ижобий қаҳрамон сифатида ўртага чиқади. Муаллиф ўз қаҳрамонлари — Ризоқул ва унинг синглиси Саида образлари ёрдамида кечаги ва бугунги савдо ходимларининг фожиаларини очиб беришга ҳаракат қилади. Ва маълум маънода муваффақиятга ҳам эришади.

Биз китобни бадиий таҳлил қилиш фикридан йироқмиз. Лозим топсалар бу ишни адабиётшунос олимларимиз қилишади. Асарнинг яхши ёки ёмонлиги ҳақидаги ҳукмни эса — халқ ўқийди. Барибир Тўлқин Эшбекнинг бир ютуғини тилга олмасдан ўтиб бўлмайди. Асарда қишлоқ ва қишлоқликлар шундай тиниқ ва рангин бўёқларда тасвирланадики, уларнинг соддалиги, тўпорилиги, чапанилиги ҳам кишини ҳайратга солади. Бу муаллифнинг қишлоқликларга дилдош, дарддош эканлигидан далолат.

И. ҲАМРОЕВ.

Мирзакарим ПИРМАТОВ номи берилди

Илгари қайғу билан хабар қилганимиздек, республикада кўзга кўринган журналист ва адиб Мирзакарим Пирматовнинг бевақт ўлими диллаларимизни ларзага солган эди. Меҳрибон дўст, очиқкўнгил инсон, ўткир қаламкаш, хушчақчақ ҳамкасбимизни касаллик орамиздан юлиб кетганди.

Куни кеча Мирзакарим Пирматов туғилиб ўсган Андижон вилоятининг Бўз районида унинг номини абадийлаштиришга бағишланган митинг бўлиб ўтди. Митингда пойтахтдан, вилоятдан, қўшни Қирғизистондан ёзувчи ва адиблар, маҳаллий ҳокимият раҳбарлари иштирок этдилар. Сўзга чиққанларнинг барчаси марҳум ҳамкасбимизнинг номи райондаги унинг ўзи ўқиган 2-ўрта мактабга берилганидан мамнунликларини изҳор қилишди.

Йиғилганлар ҳузурида республика халқ депутати, вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари Машариф Юсупов ва халқ депутати вилоят фахрийлар кенгашининг раиси Турсуной опа Каримова сўзлаганида беихтиёр кўпчиликнинг кўзлари намланди.

Бўз район раҳбарлари йиғилганларни яна бир янгилик билан таништирди. Район маблағидан Мирзакарим аканинг сўнгги асари «Моҳларойим» романи чоп этилаётганлигини ва яқин кунларда китобхонлар қўлига етиб боражагини айтишди.

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ.

Қишлоқ илҳомлари

Зиёдулла ЭРМАТОВ Навоий вилоятининг Найман қишлоғидан. «Кичик қишлоқда, катта ғам»ни кўтариб юрган шоир. Биз эмас, унинг ўзи, ўзи ҳақида шундай дейди. Шеърий машқлари анча содда сатрлардан тузилган бўлса-да, юракка жиз этиб тегади. Тўғри, унда чиройли, сирли ташбеҳлар йўқдир. Аммо, унинг шеърларида биз учун бугун жуда ҳам керак бўлган САМИМИЯТ бор, САДОҚАТ бор. Зиёдулланинг шеърларидаги СОДДАлик бизни ўзига ошуфта қилди. Шунинг учун, азиз муштарий, уларни сизга ҳам илиндик.

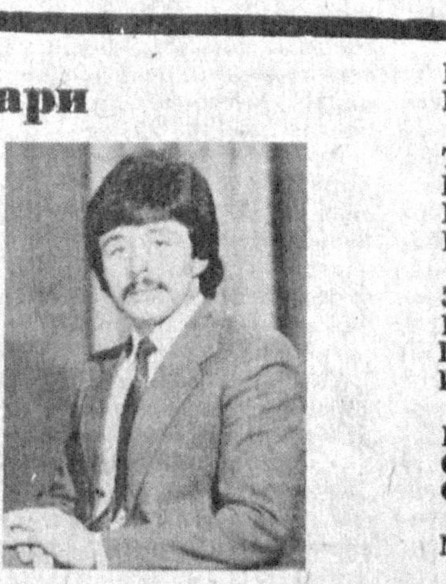

ХАЙРЛАШУВ

Ўз тўйида йиғларди,
Қизгина ғамгингина.
Бағри дилин тиғларди,
Қизгина ғамгингина.

Тасалли кутарди у,
Юпатишлар кутарди.
Йиғлаб бўлмайди мангу,
Йиғламагин қизгина.

Эрта келин бўласан,
Йўлига гул сочилган.
Бахт-шодликка тўласан,
Йиғламагин қизгина.

Кичик қишлоқ, катта ғам,
Сиғмас бўлдик, бизгина.
Сен бахтли бўл Сен
бахтли —
Мен бахтлиман қизгина.

Муҳаббатни... қўй энди,
Йиғлаб ўтай менгина.
Сен бахтли бўлсанг бўлди,
Бахтли бўлгин сенгина!

БИЛМАДИМ

Бу дунёда неки мавжуд,
Бир он экан билмадим.
Ҳар ким(и)га ота-она,
Меҳмон экан билмадим.

Бойлик ортидан қувиш,
Нодоннинг иши экан.
Савоб ишларни «ювиш»,
Осон экан билмадим.

Дунё ўзи кенг у тор,
Бир кулбадек гап экан.
Неки эзгу ишлар бор,
Армон экан билмадим.

Беш кунлик бу дунёда,
Не-не ишлар қилмадим.
Инсон ўтар, яхшилик —
Қолар экан билмадим...

Зиёдулла ЭРМАТОВ.

Тарихнинг ўқилмаган саҳифалари

Ғортепанинг сирлари

Қишлоғимизда Ғортепа номли тепалик бўларди. Баҳорда — чучмомалар энди пайдо бўлган чоғларда биз — болалар учун Ғортепага чиқиб тушишдан завқлироқ ўйин йўқ эди. Уч юз-тўрт юз метр квадрат жойни эгаллаган, 25—30 метрлар баландликдаги Тепадан бутун қишлоқ кўриниб турарди. Унинг ёнида Қўйлиқ мозор бўлиб, ҳамон «Мазорот» номи билан аталади. Биз пахта майдонининг ўртасида қолиб кетган Ғортепага жуда қизиқардик. Одамлар турли хил афсона, эртаклар айтиб беришарди. Ҳаттоки баъзи кимсалар олтин илинжида кетмон билан ковлаган излари билиниб турарди. Афсуски, пахта майдонини кенгайтириш мақсадида бизнинг қадрдон Ғортепани... Кўзларимиз кўниккан, аждаҳо чиқиб келармиш деб қўрққан, лекин ғуруримиз каби баланд Ғортепани...

1977 йил февраль ойининг охирларида бузишди. Туни билан тиним билмай ишлаган занжирли тракторлар тепани бир кечада қалбимиз каби яралаб, қоқ иккига бўлиб ташлашди. Эҳ, биз қанчалар ўрганиб қолувдик-а! Кимдир Ғортепадек бағри вайрон йиғлади, кимдир кулди.. Эрта тонгда тумонат одам азиз тепаликка «ҳамдардлик» учун йиғилишди.

Ғортепа эса анча-мунча бағрида пинҳон сирларни яширолмай қовун палласидек бўлиниб ётар, берaҳм тракторлар дам оларди.

Иккига айрилган паллалар ўртасида ғиштин минора ва ўша тепаликнинг ўзидан қазилган қудуқнинг қатор зиналари кўриниб турарди. Турли хил ранглар, кўзалар, сопол синиқлари, эритилган металл парчалари сочилиб кетганди. Қудуқнинг ичига лом билан уриб кўришди. Гум-гум-гум деган овоз келади. Тагида қопқоқ бор. Демак, у ёғи бўшлиқ. Нималиги эса бизга қоронғу.

Ғиштин минора айланаси 5—6 метрлар бўлиб, учбурчак шаклидаги пишиқ ғиштдан чиройли қилиб териб чиқилган. Тепалик баробарида минора бўлишини ҳеч ким кутмаганди. Шунинг учун ҳам қишлоқ аҳли Ғортепага жуда қизиқиб қолди. Бироқ минорани қолдиринглар дейдиган мард топилмади.

Икки-уч кундан сўнг занжирли тракторлар Ғортепани бордан йўқ қилишди. Қудуқ ҳам, унинг зиналари ҳам, минора ҳам, ашёвий далиллар ҳам тупроқ тагида қолди.

Аммо, қишлоқдан жонкуярлар, оловқалб инсонлар, иродали ёшлар чиқди. Улар Ғортепанинг сирларини олиб ер қаърида қолаётган минорани ковлаб, кўмилиб бораётган тарих илдизини очишга жазм этишди. Ака-укалар Оллоёр, Шодиёр, Хўжаёр Умрзоқовлар, Ибодулла, Муҳаммади Алламуродовлар, Ашурали Саъдинов, Худоёр Ширнаев, Абдимўмин Тошбоевлар минора атрофини қазий бошладилар. Ҳаво булут, ер нам, лой, кун салқин бўлишига қарамасдан Ибодулла Алламуродов, Оллоёр ва Шодиёр акалар ковлаб, тупроқни челакка солиб узатишади. Хўжаёр ака, Ашурали ва бошқалар арқон тортишади. Иш бир текис кетаётганда, ковловчилар араб ёзувида хат битилган эшик пештоқига дуч келишди. Ёзувни ҳеч ким ўқий олмади. Қуръони Каримдан суралар тиловат қилишни ҳам ҳеч ким билмади. Кун тобора ғарб томонга ботганиданми ёки булут борлигигами тез қоронғу туша бошлади. Бунинг устига тракторлар ўтавериб юмшатиб юборганми, намлик туфайлими, бир қават ғишт қулаб тушди. Омадданми, илоҳиймИ ҳеч ким шикаст топмади. Лекин қайтиб қазишга ҳам ҳеч кимнинг юраги дов бермади. Шу-шу қадимий минора ва қудуқ ер остида қолди.

Қарангки, тепаликнинг тупроғи етган жой борки беш-олти йил яхши ҳосил бермади. Ҳанузгача экилган пахталар нимжон, кам ҳосил бўлади.

Ғортепалик муҳтарам инсонлар 83 ёшли Ҳалил бобо Қаршиев, 80 ёшли пиру бадавлат онахон Бувиҳол момо Умрзоқова, 75 ёшли табаррук оқсоқол Самандар бобо Саъдиновлар Ғортепа тарихи жуда-жуда қадимга бориб тақалишини таъкидлаб, уларнинг оталари ҳам шундай дейишганлигини айтишди.

Орадан 16 йил ўтди. Ғортепа кўпларнинг эсидан ҳам чиқиб кетди. Эски яраны тирнаб нима қиласан дейдиганлар бўлиши мумкин. Лекин, қудуқ бор, минора борку. Уларни фақат қазиб кўриш керак. Очиш лозим. Ахир, Ғортепанинг сирлари 1977 йили нега очилмадийкин? Эҳтимол, Ғортепа бизнинг мустақил бўлишимизни кутгандир? Балким, ўшанда сир очилса, жамики осори-атиқалар Санкт-Петербургга кетиб қолишини билгани учун ҳам жим тургандир? Тарихимизнинг ҳар дақиқаси, ҳар бир темир парчаси бизнинг мерос, ғурур, ашёвий далил эмасми? Балким Ғортепа Туркистон тарихининг зарварақларини кўмиб ётгандир? Сиз нима дейсиз, азиз муштарий? Сизчи, азиз тарихчилар, қадимшунос археологлар, олимлар, зиёлилар?! Ғортепа ҳам тарих. Унга бефарқ бўлмайлик! Чунки, мўъжиза доимо кутилмаган ердан чиқади.

Ғортепанинг манзилгоҳи: Самарқанд вилояти, Нарпай туманидаги Алишер Навоий номли жамоа хўжалигининг 12-бригадаси ҳудудидаги «Мазорот» қўйлиқ мозори ёни. Қудуқ ва миноранинг жойлашган ўрнини юқорида номлари зикр этилган шахслардан билиб олиш мумкин.

Илоё, ишларимизда Аллоҳ ўзи мададкор бўлсин!

Тўлқин ЁРҚУЛОВ,
журналист.

Турон номи муқаддас

«Турон» жамияти, «Турон» театри, гуруҳи, «Турон» кутубхонаси қироатхонаси, «Турон» газетаси. Бу номлар билан аталувчи маърифат масканлари асримиз бошида халқимизнинг маънавий уйғонишида, камолотида муҳим аҳамият касб этди. Уларнинг вужудга келиш тарихини, фаолиятини бирбиридан айри ҳолда таҳлил қилиш мумкин эмас. «Тошкент, Эски шаҳар, миллий буржуазия зиёлилари (жадидлар) 1911 йилда маданият ҳамда маориф ишларини тараққий қилдириш ниятида «Турон» номида бир жамият очдилар. («Маориф ва ўқитувчи» журнали, 1929 йил, 6-сон, 17-бет).

«Турон» жамияти халқимиз истиқболи учун жон фидо қилган Мунаввар Қори Абдурашидхонов, Абдулла Авлонийлар томонидан ташкил этилди. 1913 йилда «Турон» жамияти қошида Абдулла Авлоний бошчилигидаги театр ҳаваскорларининг «Турон» гуруҳи ташкил топди ва биринчилар сифатида Беҳбудийнинг «Падаркуш» драмасини «Колизей» театри саҳнасига олиб чиқди. 1914 йилда театр жамоасига атоқли режиссёр Маннон Уйғур, Шамсиддин Шарофиддинов —Хуршид, Низомиддин Хўжаев, Сулаймон Хўжаев, 1916 йилдан Шокиржон Раҳимий, Ғулом Зафарийлар келиб қўшилдилар. Аммо ўзбек тилида яратилган ўзбек муаллифларининг саҳна асарлари етишмас эди. Шу муносабат билан «Турон» жамияти қошида 1913 йилда ўзбек зиёлиларининг саъй-ҳаракати билан «Турон» кутубхонаси ва қироатхонаси ташкил топди. Ушбу кутубхонага озарбайжонча, татарча, туркча драматик асарлар, маориф ва маданиятга оид китоблар, мажмуалар тўпланди: «Ўзбекча театру китоблари йўқлиги сезила бошлағач, озарбайжонча ва татарча пьесалардан турмушимизга бир оз тўғри турғонларини таржима этиб, ўйналди ҳам. Абдулла Қодирийнинг «Бахтсиз куёв», Ҳожи Мўйин Шукрулло афандининг «Мазлума хотин»и босилиб чиқиб, ҳалиги йўқликни бир оз борлиқға чиқара олдилар». («Ўзгаришчи ёшлар» журнали, 1924 йил, 2-сон, 12-бет).

Кутубхона ва қироатхонанинг мустаҳкам ва бой китоб фондини вужудга келтиришда «Турон» жамияти аъзоларининг, маорифпарварларнинг, баъзи бир зиёли бойларнинг вақф қилиб қолдирган китоблари, маблағлари муҳим аҳамият касб этди. 1914 йилда «Турон» кутубхонасига «Махсидўзлик» маҳалласидан чиққан биринчи ўзбек театри танқидчиси Мирмулла Шермуҳамедов, унинг укаси оташин публицист, ислоҳотчи Мирмуҳсин Шермуҳаммедов, буюк ўзбек ёзувчиси Абдулла Қодирий, драматург Ғулом Зафарий, педагог, ёзувчи Мўминжон Муҳаммаджонов — Тошқин, давлат арбоби, ношир Юсуф Алиевлар бир йўла 1500 ноёб китоб тақдим қилдилар. 1923 йилда оренбурглик Аҳмад Исҳоқий ўзининг хусусий кутубхонасини —5000 дан зиёд арабий, форсий, туркий тилларда яратилган муҳим тарихий—адабий, дидактик асарларини Тошкентга келтириб, эски шаҳар Вақф шўъбасига сотади ва махсус ҳайъат ушбу китобларни «Турон» кутубхонаси ихтиёрига ўтказади. Натижада кутубхонада Шайх Муслиҳиддин Саъдийнинг «Гулистон» ва «Бўстон», Носириддин Рабғузийнинг «Қиссаси Рабғузий», Ҳусайн Бойқаро девони, Алишер Навоий девони ва «Хамса»си, Заҳириддин Муҳаммад Бобур девони, Маҳмуд Қошғарийнинг «Девони луғоти турк», Абдулғози Баҳодирхоннинг «Шажараи турк», «Шажараи тарокима», «Ўн беш жилдлик арабча қомус» каби камёб қўлёзма, босма асарлар; 1917 йилгача ва ундан кейинги вақтли матбуот, «Туркистон вилоятининг газети», «Таржимон», «Хуршид», «Шуҳрат», «Нажот», «Садойи Туркистон», «Садойи Фарғона», «Самарқанд», «Халқ дорилфунуни», газеталари; «Ойина», «Ал-ислоҳ», «Ер юзи», «Ўзгаришчилар», «Маориф ва ўқитувчи», каби журналлар бойламлари жам қилинган. «Турон» театри гуруҳи аъзолари «Турон» кутубхонасининг ҳам фаоллари эдилар.

«Турон» жамияти ва унинг қошидаги «Турон кутубхонаси» «Маҳсидўзлик» маҳалласидаги ҳозирги Ҳарбий комиссариат ҳамда Давлат банки жойлашган биноларда иш бошлашди. Кейинчалик 1915 йилда «Турон» театри гуруҳи шу биноларга туташ Ясунинский ширкати биносида ўз ишини давом эттирди. Умуман, «Турон» хайрия жамияти «Турон» кутубхонасини ҳамда қироатхонасини, шу билан бирга, «Турон» театри гуруҳини иқтисодий томондан таъминлаб турган.

1917 йилдан кейин кутубхона ишида шоир Каримбек Камий бошчилигида унинг шогирдлари — шоирлар ва ҳаттотлар, ноширлар Сидқий Хондақий, Ҳислат, Тавалло, Мискин фаол қатнашдилар. Уларнинг шеърлари кутубхона ташкил қилган адабий варақаларда эълон қилинди.

1918 йилда «Иштирокиюн» газетасининг ташкилотчиси ва биринчи муҳаррири Ориф Клеблеев вафот этади. Унинг номини абадийлаштириш ишида «Турон» кутубхонаси «Ориф Клеблеев шарафига очилган «Турон» кутубхонаси» номи билан аталади ва кутубхонанинг иқтисодий базасини мустаҳкамлаш учун ҳукумат 10 минг сўм ажратди.

Шуни афсус билан таъкидлаш керакки, 1928 йилда кутубхона фаолияти район партия қўмитасининг махсус мажлисида муҳокама қилинади. Ундаги энг қадимги ноёб китоблар, қўлёзмалар архивга топширилади, кутубхона ташкил қилинганда қўйилган Исмоилбек Ғаспарали ва бошқа мутафаккирларнинг расмлари олиб ташланади: «1928 йилда райкомда «Турон» кутубхонаси масаласи айрим кўрилади. Кутубхонанинг бойлиги жиддий суратда текширилиши лозим эканлиги айтилади. Шундай қилиб, махсус комиссия кутубхонани текшириб чиқади. Миллатчи руҳонийларнинг расмлари ўрнига ўз доҳийларимизнинг (пролетар доҳийлари) суратлари қўйилади. Эски диний, хурофий китоблар—яроқсиз китоблардан 5000 донаси (рус ҳам шарқ шеваларида) керакли ерларга архивга топширилади. Кутубхона исмини ўзгартириб «Марказий Октябр кутубхонаси ва қироатхонаси» номи берилади. (Журнал «Маориф ва ўқитғувчи», 1929 йил, 6-сон).

1920 йилларнинг бошларидаёқ кутубхона фаоллари уни кенгайтириш, унинг қошида сайёр кутубхона тузиш, болалар бўлими очиш, хотин-қизлар махсус адабиётини кучайтириш, уйга китоб бериш, кутубхона қошида кўргазмалар ташкил қилиш ишларини амалга оширишга киришдилар.

1935—1940 йилларда кутубхонага биринчи ўзбек библиографи қатағон қурбони Акбарбек Долимов (1910—1941) раҳбарлик қилди. Акбарбек Долимов ва Файзулла Убайдуллаев 1934 йилда «Мукаммал илмий библиография» китобини яратдилар. Асарда 1925—1934 йилларда ўзбек тилида нашр қилинган 3 мингга яқин китобнинг умумий тавсифи берилади. Ушбу ўзбек библиографияси соҳасида яратилган биринчи китобдир.

1922-1940 йилларда «Турон» кутубхонасида шарқшунос олим, манбашунос, библиография илмининг катта билимдони марҳум Абдулла Носир (Носиҳий) хизмат қилди. У 1940 йилгача ушбу кутубхонада сақланиб қолган қўлёзма асарларни Шарқ қўлёзмаларини ўрганиш институти (ҳозирги Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик илмий текшириш институти)га топширди. Ўзи ҳам умрининг охиригача шу институт қўлёзмалар фондида хизмат қилди, Ўрта Осиё халқи, адабиёти, маданияти, тарихига оид ўнлаб илмий рисолалар яратди.

Кейинги йилларда «Турон» кутубхонаси ва қироатхонаси кутубхоначилар — Маҳкамқори Сайдалиев, Файзулла Убайдуллаев, Тўхта Содиқов, Абдуҳолиқ Мамедовлар раҳбарлик қилдилар. Кутубхона жамоаси Тошкент вилоятидаги район кутубхоналарига методик ёрдам кўрсатиб, оталиқ вазифасини бажариб келмоқда.

1928 йилдан то 1992 йилга қадар 64 йил кутубхона «Октябрь» номи билан аталиб келади. Илм-маданият, маориф ва санъат масканларининг «Турон» номи билан аталишида катта маъно мавжуд. Жадидчилик ҳаракатининг асосчилари — шоирлар, мутафаккирлар она-Ватанни Турон деб, туркий миллатларнинг буюк Ватани деб ардоқладилар. Буюк олим, шоир, драматург Абдурауф Фитрат она — Ватанга «Туркнинг муқаддас ўчоғи, Турон!» деб мурожаат қилганди.

Дарҳақиқат, «Турон» муқаддас ном.

Ҳозирги истиқлол учун курашган, жонларини фидо қилган, «...бизнинг ҳаётимиз ҳуррият ва халқнинг бахт-саодати учун қурбонлик сифатида керак бўлса, биз ўлимни ҳам хурсандчилик билан кутиб оламиз» (Беҳбудий) деб ўлимга тик қараган мустақиллик қурбонлари пок руҳи учун ҳам «Турон» номи сақланиши керак.

Бу борада кутубхона жамоаси ва унинг шу кунлардаги раҳбари Талъат Каримовнинг саъй-ҳаракатларини алоҳида таъкидлаш лозим. 1993 йилдан эътиборан кутубхона яна ўз асл номига — «Турон» номига қайтди. Кутубхона қошида бир неча илмий шуъбалар ва бўлимлар ташкил қилиниб, илмий универсал кутубхонага айлантирилди.

Мана, «Турон» кутубхонасининг ташкил топганига ҳам 80 йил тўлди. Шу вақт давомида кутубхона ҳеч қандай талабга жавоб бермайдиган ўта кўҳна бинода фаолиятини давом эттириб келмоқда. Кутубхона учун янги бино қуриш масаласи ўзбек маърифатпарварлари томонидан 20-йиллардаёқ кўтарилган эди. Зиё маскани — «Турон» учун номига яраша ҳамма талабларга жавоб берадиган бино қурилади, деган умиддамиз.

Пойтахтимизнинг энг кекса ва эътиборли зиё маскани — «Турон» кутубхонаси асримиз давомида қанчадан-қанча илм-фан, адабиёт ва санъат арбоблари ҳаётида ўчмас из қолдирди. Ғафур Ғулом ва Ойбек, Шайхзода ва Миртемир, Шуҳрат ва Саид Аҳмад, Эркин Воҳидов ва Абдулла Орипов, Омон Матжон ва Тоҳир Малик, Озод Шарофуддинов ва Бегали Қосимовларнинг дил сўзлари битилган дастхатлари бунинг гувоҳидир.

Улуғбек ДОЛИМОВ,
ТошДУ доценти.

Ёз–ўтмоқда соз

«НАВРЎЗ» ОРОМГОҲИ

Зомин тоғлари этагида Сирдарё вилоятининг Ш. Рашидов туманига қарашли 240 ўринли хўжаликлараро «Наврўз» болалар соғломлаштириш оромгоҳи очилди. Шуниси диққатга сазоворки, ҳар бири 14 минг сўмлик йўлланмалар дам олувчиларга касаба уюшмалари вилоят кенгаши ва хўжаликлар ҳисобидан бепул берилмоқда.

Вилоятда бундай масканлар сони 15 тага етди. Ҳозир уларда 3 ярим минг нафар ўқувчи кўнгилли ҳордиқ чиқаряпти. Бу йил ёзги мавсумда жами 15 мингдан зиёд бола дам олиши мўлжалланган.

ТАЪТИЛДА—ИЖОД САБОҚЛАРИ.

Бухоро шаҳридаги 4-сонли мактабда болалар ижодиёти маркази ишлай бошлади. Ёзги таътил вақтида бу ерда ўқувчилар учун лагерь ташкил этилди. Болалар таклиф этилган мутахассислар раҳбарлигида хилма-хил тўгаракларда шуғулланишмоқда. Улар ўз қўллари билан ясаган буюмлар смена охирида кўргазмага қўйилади. Болалар ижодий «дарслардан» бўш вақтларида эса спорт мусобақаларида қатнашмоқдалар, ўлка бўйлаб саёҳатга чиқмоқдалар, Бухоро вилоятининг қадимий тарихи билан танишмоқдалар.

Мактаб ўқувчиларининг лагерда бўлиши деярли бепул. Асосий харажатларни касаба уюшмалари вилоят кенгаши ўз зиммасига олган.

(ЎзА мухбири).

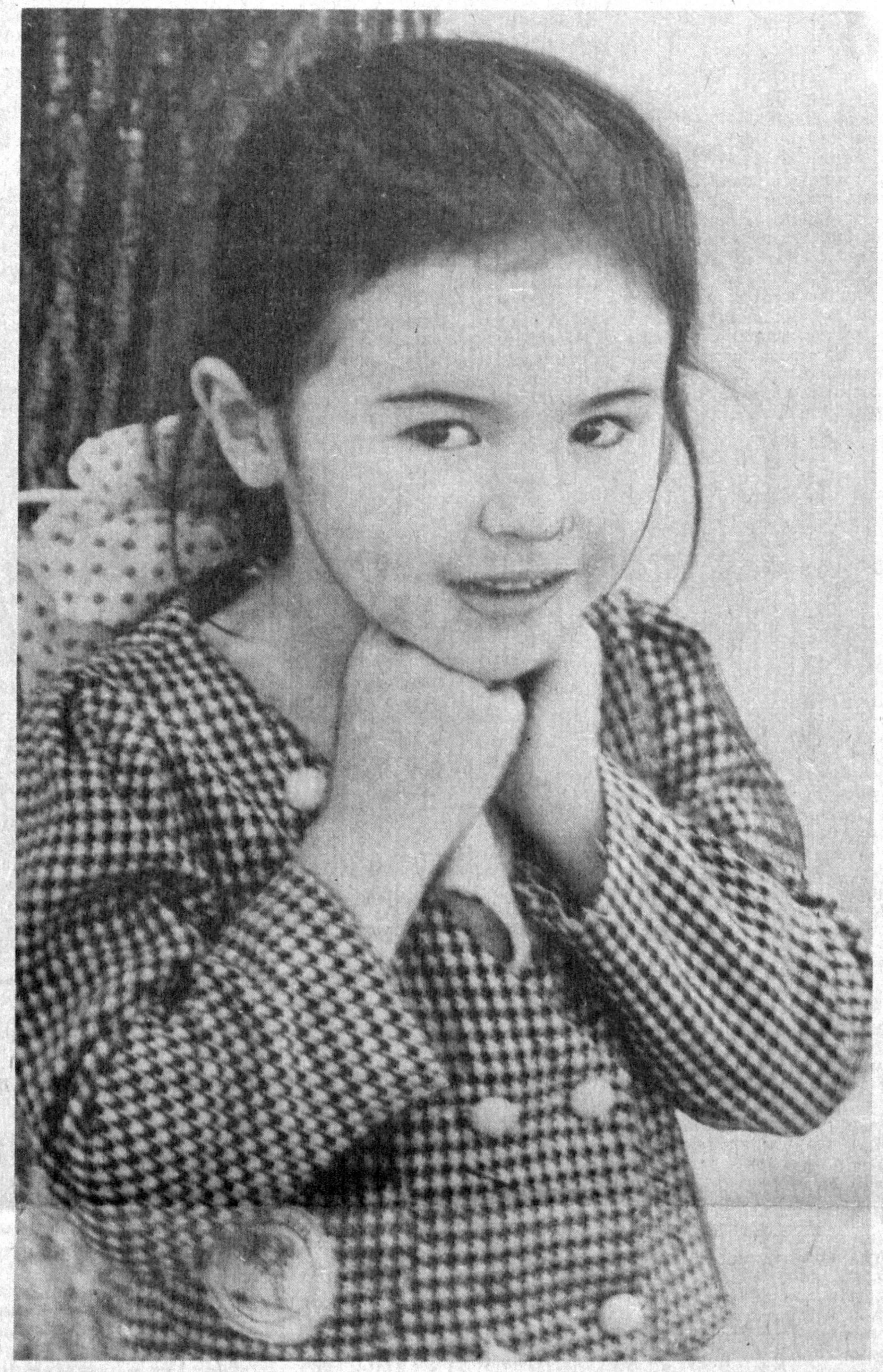

ҲАЙРАТЛАРИНГ БУНЧА ГЎЗАЛ. Муҳаммад АМИН сурати.

Келгуси сонда:

- КИНО САҲИФАСИ
- «ЎҚИТУВЧИ»ГА ТАЪТИЛ ЙЎҚ

Газета саҳифаланаётганда:

Бобокалонимиз ҳақида фильм

Республика илмий-оммабоп ва ҳужжатли фильмлар киностудияси «Бобур саломи» номли янги фильм яратишга киришди. Атоқли олим Азиз Қаюмов сценарийси бўйича тасвирчи Тўлқин Ризаев ва режиссёр Шуҳрат Қурбоновлар суратга олаётган бу фильмга андижонлик бобуршунос Сайфиддин Ҳожи Жалилов маслаҳатчи сифатида ёрдам бермоқда.

Фильм муаллифлари Андижоннинг Бобур замонасига боғлиқ бўлган тарихи, обидалари, шоир қадами теккан жойлар билан танишиб чиқди.

Бўлажак фильмда қўшни Қирғизистон Республикасининг Ўш шаҳридаги кўҳна Сулаймон тоғида қад кўтарган Бобур уйи, Андижондаги бобокалонимиз номи билан аталувчи майдон ҳамда Боғишамол даҳасида қурилаётган миллий боғ ва бошқа кўпгина масканлар ҳам ўз аксини топади.

Экранда

Франция киноси

Тошкентлик томошабинларда «Казанованинг қайтиши» фильмида ўз ролини маҳорат билан ижро этган таниқли француз актёри Ален Делон билан учрашиш, бу мамлакат кинематографиясининг бошқа шоҳ асарлари билан танишиш имконияти пайдо бўлди.

Бу байрамнинг ташкилотчилари — Франциянинг Ўзбекистондаги элчихонаси, «Альянс франсез» жамоат ташкилоти ҳамда Ўзбекистон кинематографиячилари уюшмасидир. Бу байрам француз миллий киноси кунига бағишланган.

Француз киноси кунларида Москвадаги халқаро кинофестивалда намойиш этиладиган бешта фильм кўрсатилади.

Француз киноси кунлари республика кино уйида ўтади. Бу ерда беш кун давомида томошабинлар К. Девер, Ф. Гаррель, А. Деплешен, М. К. Трейу каби машҳур режиссёрларнинг асарлари билан танишадилар. Уларни бу ерда Филипп Нуаре, Даниел Дарье ва бошқа севимли артистлар билан учрашувлар кутади.

(ЎзА мухбирлари).

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

ТОБОРА КЎПЧИЛИК америқоликлар АҚШ иқтисодиёти танглик ҳолатидан чиқа бошлашига умид қилмай қўйди. Саволларга жавоб қайтарган кишиларнинг фақат 16 фоизи яқин уч ой ичида мамлакатнинг иқтисодий аҳволи яхшиланади, деб ҳисобламоқда. Февраль ойида бу рақам 28 фоиз эди. Сўровда қатнашганларнинг 23 фоизи танглик чуқурлашиб бормоқда, деса, 58 фоизи аҳвол ўзгармайди, деб ҳисоблашмоқда.

КЎПЧИЛИК ПОЛЯКЛАРНИНГ фикрича, мамлакатдаги сиёсий вазият кейинги йилларда анча ёмонлашди. Шу ойнинг бошларида Польша Республикаси жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази мутахассислари аҳоли ўртасида ўтказган савол-жавоб якунлари шундан далолат беради.

Саволларга жавоб қайтарганларнинг 73 фоизи мамлакатдаги иқтисодий вазиятни «жуда ёмон» деган. Фуқароларнинг атиги 3 фоизи учун кейинги бир неча йил мобайнида хўжалик шароити яхшиланди. Жавоб қайтарганларнинг 82 фоизи ўзининг моддий аҳволини «аянчли» деб ҳисоблайди.

ТАВБА-ТАЗАРРУ

Яқин вақтда Туркманистонда жамоат олдида тавба-тазарру қилдириш жорий этилиши мумкин.

Республика Президенти Сафармурод Ниёзов мамлакатнинг юқори лавозимдаги бошқарувчилари ва хўжалик раҳбарлари билан бўлган учрашувда шу ҳақда маълум қилди. С. Ниёзов сўзларига қараганда, бу анъанани тиклаш зарур, айрим қуюшқондан чиққан кишилар тавба-тазарру қилишлари ва агар жамоатчилик кечирса, жиноятчилар бериладиган жазодан қутилиб қолиши мумкин бўлади. Бунда, деб таъкидлади С. Ниёзов, қотиллар, зўравонлар ва ўтакетган ашаддий жиноятчилар ўз жиноятлари учун қонун бўйича жавоб беришлари зарур.

Шу муносабат билан туркман адиби Оқмуҳаммад Элсапар ўз ҳамкасби шоир Ширали Президент С. Ниёзов ва унинг атрофидаги кишилар шаънига қаратилган ҳаммага маълум беадаб шеърлари учун ҳозирдаёқ Туркманистон миллий хавфсизлик қўмитасига чақирилганлигини ва унга хатоликлари учун жамоат олдида тавба-тазарру қилиш таклиф этганлигини билдирди.

Постфактум.

Ниҳоясиз можаро

Табиат ва жамият қонунлари ҳеч қачон сунъийликни ёқтирмайди. Сунъий равишда бирбиридан ажратилган Германия асл бирлигига қайтди. Сунъий равишда бирлаштирилган Чехия ва Словакия яқингинада иккига ажралди. Сохта ғоялар остида бирлаштирилган ўн беш республика бугунги кунда ўз мустақиллигига эришди. Ажралиш ва бирлашиш жараёнлари кўп ҳолларда ички низоларга сабаб бўлади.

Совет империяси таъсирида шаклланган, турли дин ва миллат вакилларини бирлаштирган собиқ Югославия Федерациясида ҳам салкам бир ярим йилдирки миллий ва диний низолар, қон тўкилиши тўхтамаяпти.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, СССР тарқалиб кетганидан кейин жаҳонда миршаблик мавқеини бутқул қўлга киритган Амриқо, Оврупо давлатлари Венс-Оуэн режасига катта умид боғлаган эдилар. Ушбу режанинг серблар томонидан тан олинмаганлиги бу умидларнинг ҳаммасини пучга чиқарди. Амриқонинг можарога Кувайтдаги сингари ҳарбий аралашув ҳақидаги таклифига Оврупо давлатлари рози бўлмадилар. Низо эса ҳамон давом этмоқда.

Боснийлик мусулмонлар дунё ҳамжамиятига катта умид боғлаган эдилар. Аммо халқаро ҳамжамиятнинг ёрдамини ололмаган, Оврупо давлатларидан ва нуфузли халқаро ташкилотлардан умидини узиб қўйган боснияликлар оғир аҳволда қолдилар.

Аммо жаҳон миқёсида бу можарони бартараф этишга уриниш тўхтагани йўқ. Малайзия Бош вазири Махатхир Муҳаммад Бирлашган Миллатлар Ташкилоти аскарлари таркибида Босния кўшин юборишга тайёр эканлигини билдирди. Эроннинг ИРНА ахборот маҳкамаси хабарига кўра, Теҳрон дорилфунунининг талабалари БМТнинг шу ердаги ваколатхонаси олдида намойиш ўтказиб, қўлда қурол билан боснияликларни ҳимоя қилишга тайёр эканликларини билдирдилар. Дунёдаги кўпгина оммавий ахборот воситалари халқаро ҳамжамиятни, Оврупо ҳамжамияти мамлакатларини, Ислом конференцияси ташкилотини қирғинга қарши кескин чоралар кўрмаётганликда айбламоқда.

РАТА — ТАССнинг сўнгги хабарига кўра, империячилик туйғуси билан яшаётган сербларнинг қирғинлари натижасида ҳозиргача 150 мингдан ортиқ аҳоли ҳалок бўлган. Юз минглаб одамлар бошпанасиз сарсон-саргардон бўлиб юрибдилар. Ўнлаб шаҳар ва қишлоқлар вайрон бўлди.

Яқинда Сербия, Черногория, Хорватия, Босния ва Герцеговина раҳбарлари ўртасида бўлиб ўтган маслаҳат чоғида илгари серблар томонидан инобатга олинмаган Венс-Оуэн режасига ўзгартиш киритишга келишиб олинди. РАТА—ТАСС мухбирининг хабарига қараганда, Хорватия Президенти Франо Тужман бу ҳақда матбуот конференциясида баёнот берган. Унинг айтишича, мазкур режага ўзгартиш киритишдан мақсад келажакда мусулмонлар, серблар, хорватлар яшайдиган учта ҳудудий тузилмани ўз ичига олувчи «Федератив ёҳуд конфедератив давлат» бўладиган Босния ва Герцеговинада тезроқ тинчлик ўрнатишдир.

Куни кеча мазкур масала юзасидан Ислом конференцияси ташкилоти Венада ўтаётган инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро конференция иштирокчиларига мурожаат қилди.

Мурожаатда Босния ва Герцеговинани парчалаб юборишга йўл қўймаслик сўралган. Шунингдек, Вэнс-Оуэн тинчлик режасини тезда амалга ошириш ҳамда боснияликларга қурол-аслаҳа етказиб бериш ҳақидаги масалани кун тартибига қўйиш тўғрисида ҳам фикр билдирилган. Ташкилот, шунингдек, халқаро ҳамжамиятни собиқ Югославияда «мусулмон аҳолисини қирғин қилиш» сиёсатига дарҳол чек қўйишга чақирган.

Воқеалар тобора чигаллашиб бормоқда. Ниҳояси кўринмаётган можаронинг бундан буёнги ривожи эса мавҳумлигича қолаётир.

Дилшод ҚАЮМОВ,
(ЎзА шарҳловчиси).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

РОССИЯ НЕЧАНЧИ ЎРИНДА!

● БМТ мутахассислари мамлакатлар аҳолисининг турмуш сифатини аниқлаш учун тадқиқот ўтказишди. Маълум бўлишича, биринчи ўринда Япония тураркан. Сўнг Канада, Норвегия, Швейцария, Швеция ўрин олган. АҚШ эса олтинчи, Литва — йигирма тўққизинчи, Эстония ва Латвия — ўттиз бешинчи, Россия билан Беларусь — ўттиз етти, ўттиз саккизинчи, Украина — қирқ бешинчи, Қозоғистон —эллик тўртинчи, Туркманистон — олтмиш олтинчи ўринларни «ишғол» этган. Сиз ўйламанг, охирги ўринда Туркманистон экан-да, деб. Йўқ, ундан кейингилар ҳам бор. Масалан, Қирғизистон — 83-ўринда, Тожикистон — 88-ўринда ва яна рўйхат давом этаверади.

СИЧҚОНЛАРГА ҚАРШИ НУР

● «РЕНТОКИЛ» фирмаси масофадан бошқариладиган сичқонқопқон яратди. Қопқон ўзидан иккита инфрақизил нур таратиб туради. Агар сичқон шу нурни кесиб ўтса, қопқоннинг бошқарув марказн ишга тушади ва дарҳол қопқон оғзи ёпилади. Қарабсизки, сичқон қопқонда.

Дарвоқе, бошқарув блокига 200 тагача қопқонни улаш мумкин.

АВТОМАТ ТАРЖИМОН

● ЯПОНИЯ, АҚШ ва Германия тадқиқотчилари телефонда сўзлашув жараёнида автоматик таржима қилиш бўйича оламшумул тажриба ўтказишди. Улар Япониянинг қадимий пойтахти Киотодан АҚШнинг Питсбургига, Киотодан Германиянинг Мюнхенига телефон алоқа ўрнатишди. Ҳар бир шаҳар билан 15 дақиқалик сўзлашув ўтказилди ва бу пайтда телефонга таржимон-компьютер улаб қўйилди. 15 дақиқада 700 та сўз ифода этилган бўлса, компьютер бунча сўзни ҳеч қийналмай атиги 10 сонияда таржима қилди ва ўша мижоз «овози»да керакли шаҳарга узатди.

РОБОТ ОЙНИ ТЕКШИРАДИ

● АМРИҚОЛИК олимлар «Данте» деб номланган қадам ташлаб юрувчи роботни синовдан ўтказдилар. Аслида бу робот Ой, Марс ва бошқа сайёралар юзасини ўрганиш учун мўлжалланган. Бироқ уни Ойга учиришдан аввал Антарктикадаги Росса оролида, аниқроғи, ҳаракатдаги Эребус вулқонида синаб кўрилди. Натижалари чаккимас.

НАСА муҳандислари томонидан тайёрланган бу роботнинг оғирлиги 500 кило бўлиб, 8 та тиргаги бор. Бу робот вулқон оғзида — 200 метр чуқурликда кузатиш ишларини олиб борган. У бир дақиқада 1 метр йўл босади. «Данте» 65 даража иссиқликкача бардош бериб ишлайверади.

Дарвоқе, «Данте» вулқондан узатган тасвирлар телевиденияда намойиш этилди.

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ.
Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар – 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими – 32-57-93; ижодкор ёшлар – 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик – 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш – 32-53-98; тижорат – 32-58-48; қабулхона – 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6
Рўйхатдан ўтиш тартиб № 00130. Буюртма Г — 285. 64402 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 21.20 да